

Конференција
Попис пољопривреде 2023 – резултати и перспективе
18 - 21. март 2025.
Златибор

СТРУКТУРА, ЕКОНОМСКА СНАГА И МАРКЕТИНГ ПРОИЗВОДА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА

Владе Зарић

САДРЖАЈ

- Увод
- Методе истраживања и појмовна разграничења
- Структура пољопривредних газдинстава
- Економска снага и потенцијал пољопривредних газдинстава
- Маркетинг производа пољопривредних газдинстава
- Закључак
- Прилог

УВОД

- Циљ публикације је да на основу анализе структуре, потенцијала и маркетинга процени развојне могућности пољопривреде.
- Подаци прикупљени у оквиру „Попис пољопривреде 2023“ у поређењу са Пописом 2012. и Анкетом 2018. године.
- Извори: базе података Републичког завода за статистику и подаци Европске уније.

Методе истраживања и појмовна разграничења

- Просторни ниво посматрања
- Временска димензија анализе
- Референтни период пописа
- Пољопривредно газдинство
- Тип пољопривредне производње
- Економска снага, стандардни аутпут и економска величина газдинства
- Остали извори података

Скраћенице

ПГ	Пољопривредно газдинство
ППГ	Породично пољопривредно газдинство
ПЛ	Правно лице
ПР	Предузетник
ЕУ	Европска унија
КПЗ	Коришћено пољопривредно земљиште
НПЗ	Наводњавано пољопривредно земљиште
НСТЈ	Номенклатура статистичке територијалне јединице
НСТЈ2	Номенклатура статистичке територијалне јединице за ниво региона
СО	Стандардна вредност производње пољопривредног производа – усева, засада, стоке (енг. Standard output)
РПГ	Регистар пољопривредних газдинстава
РЗС	Републички завод за статистику
УГ	Условно грло
ha	Хектар
ОДА	Остале доходовне активности

Административно територијална подела

(НСТЈ1)		Србија-север		Србија-југ		
(НСТЈ2)	УКУПНО	Београдски Регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије	Регион Косово и Метохија
(НСТЈ 3) Области	30	1	7	8	9	5
Управни окрузи	29	0	7	8	9	5
Градови/Општине	197	17	45	53	53	29
Градови	29	1	8	10	9	1
Градови са градским општинама	5	1	0	1	3	0
Насељена места	6158	157	467	2112	1973	1449
Градска насељена места	193	16	52	53	46	26

Изабрани економски показатељи

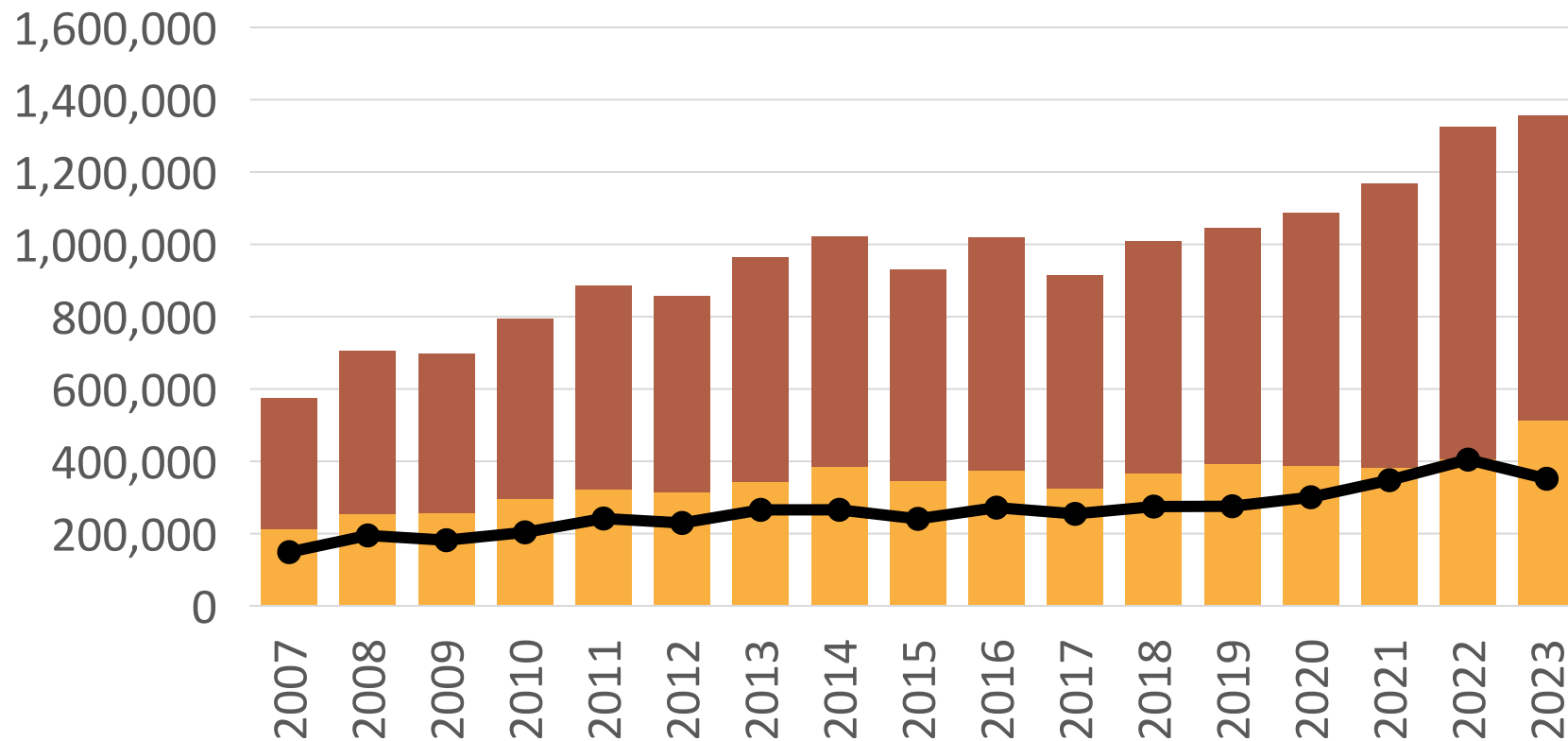
$$\text{БДП} = \text{ДУ} + \text{ПП} - \text{СП} - \text{МП}$$

Бруто вредност пољопривредне производње једнака је збиру вредности биљне производње, вредности сточарске производње, вредности пољопривредних услуга и вредности производње неодвојивих непољопривредних секундарних активности газдинства.

Бруто додата вредност у пољопривреди (БДВ): Када се од аутпута одузме међуфазна потрошња добија се бруто додата вредност пољопривреде. Одузимањем износа амортизације од БДВ-а добија се нето додата вредност пољопривреде.

Изабрани економски показатељи

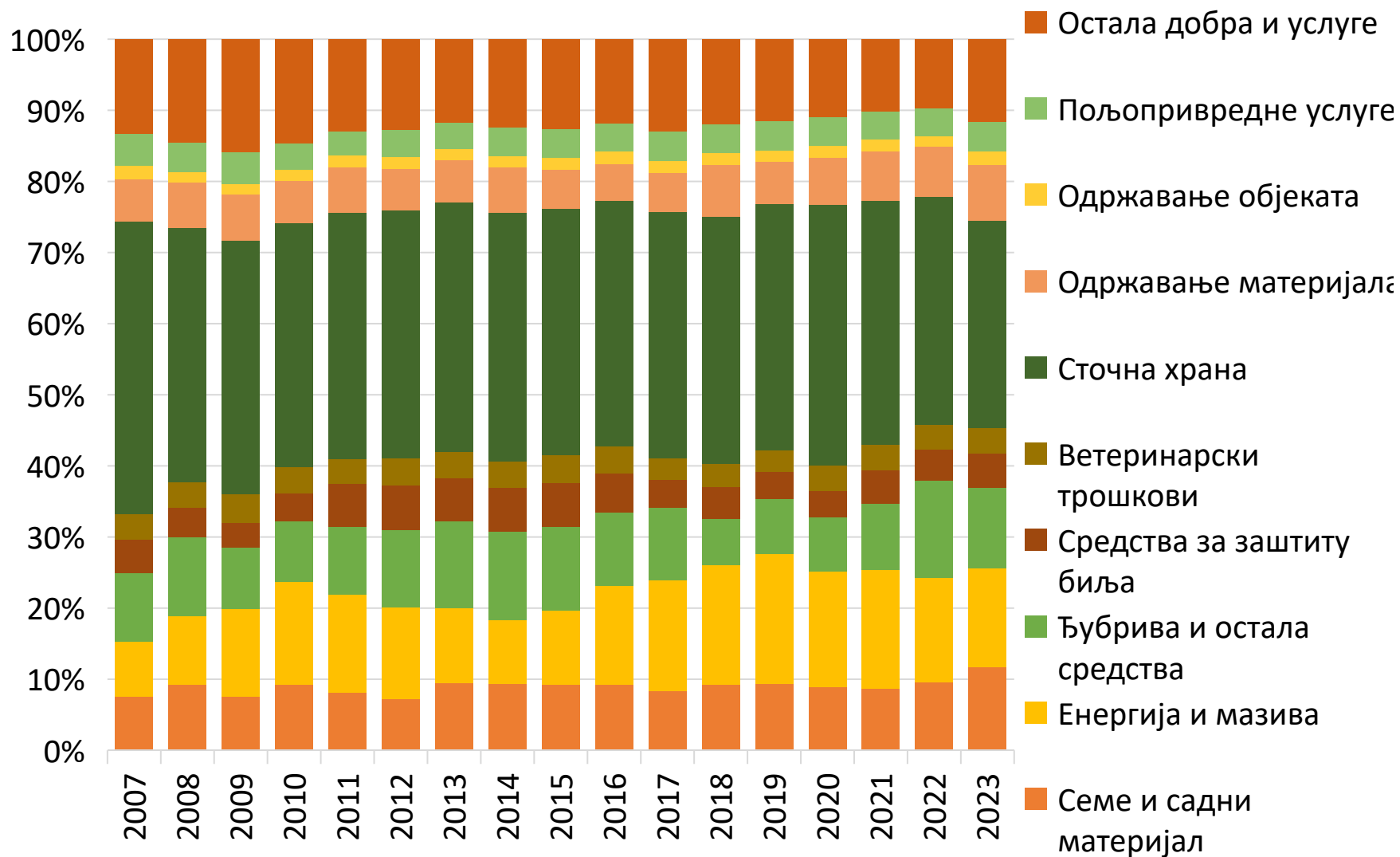

- Међуфазна потрошња, текуће цене
- Вредност производње (аутпут) у базним ценама, текуће цене
- Бруто додата вредност, текуће цене

Међуфазна потрошња

Вредност добара, често названа репроматеријал и вредност услуга, чини међуфазну потрошњу или инпуте у пољопривреди

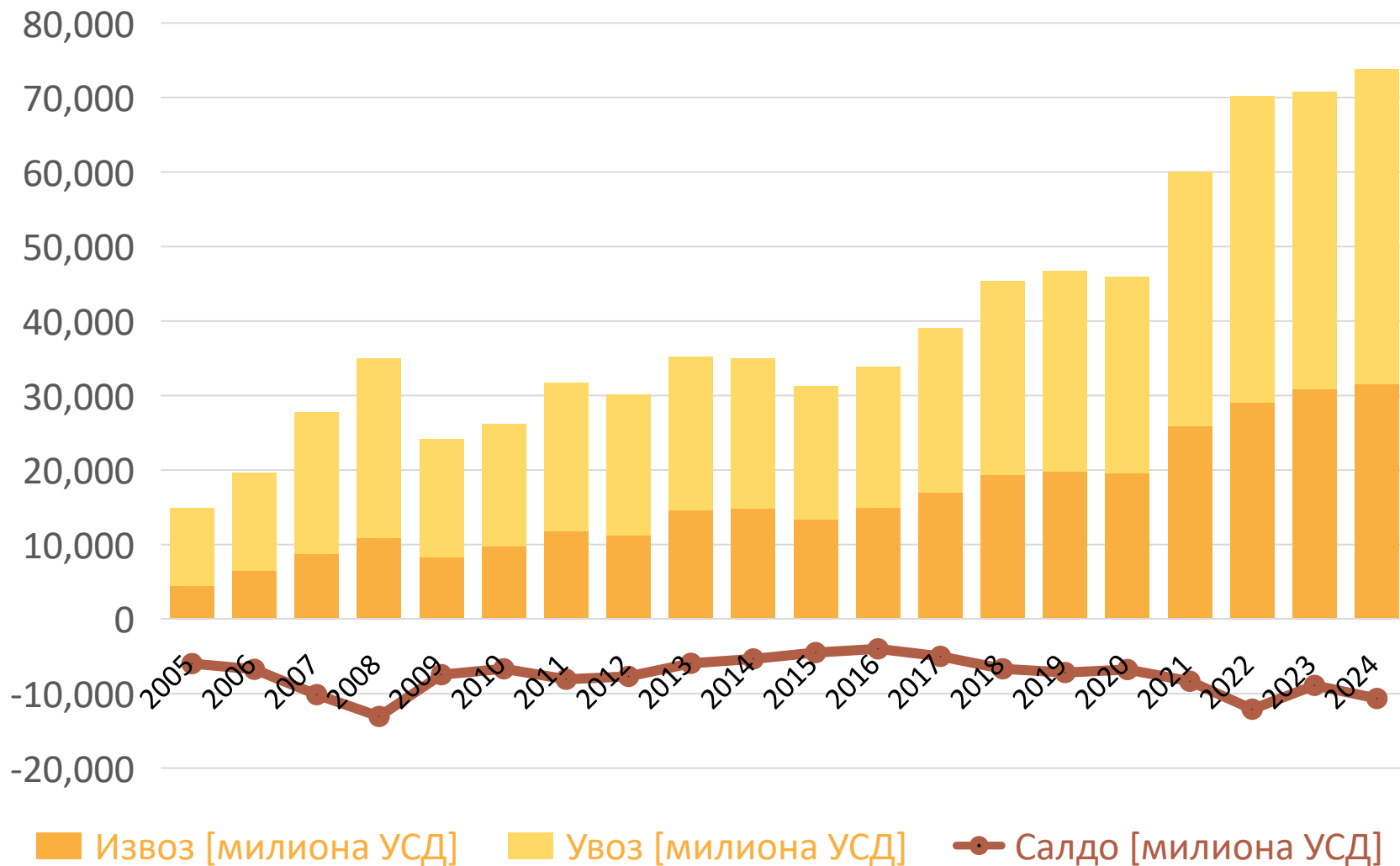

Индекси цена репродукционог материјала, средстава рада и услуга у пољопривреди

	<u>IV квартал</u> <u>2023</u>	<u>IV квартал</u> <u>2023</u>	<u>IV квартал</u> <u>2023</u>	<u>Ø 2023</u>
	<u>IV квартал</u> <u>2022</u>	<u>III квартал</u> <u>2023</u>	<u>Ø 2022</u>	<u>Ø 2022</u>
Укупно	90,7	98,3	93,8	98,9
Производи и услуге за текућу употребу у пољопривреди	89,9	98,2	93	98,5
Семе	86,4	99,1	100,4	114,4
Енергенти	109,5	103,1	113,8	108,7
Минерална ђубрива	60,5	95,5	60,9	74,6
Средства за заштиту биља	95,4	100,8	97,3	99,4
Храна за животиње	81,7	93,5	83,4	91,4
Одржавање опреме	104,4	100,6	108,7	107,5
Одржавање објеката	116,6	101,9	120,7	117,3
Остали производи и услуге	114,6	100,1	115,7	114,3
Производи и услуге за инвестиције у пољопривреди	101,3	100	104	103,6
Машине у пољопривреди	101,3	100	104	103,6

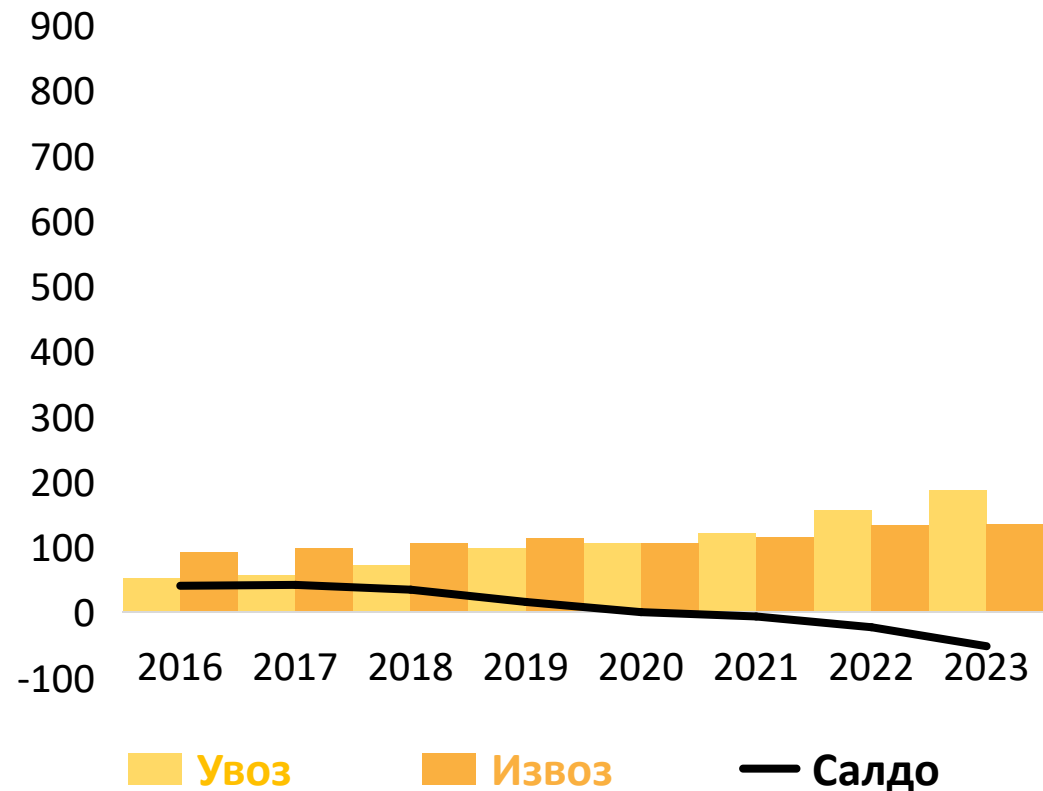
Спољнотрговинска робна размена

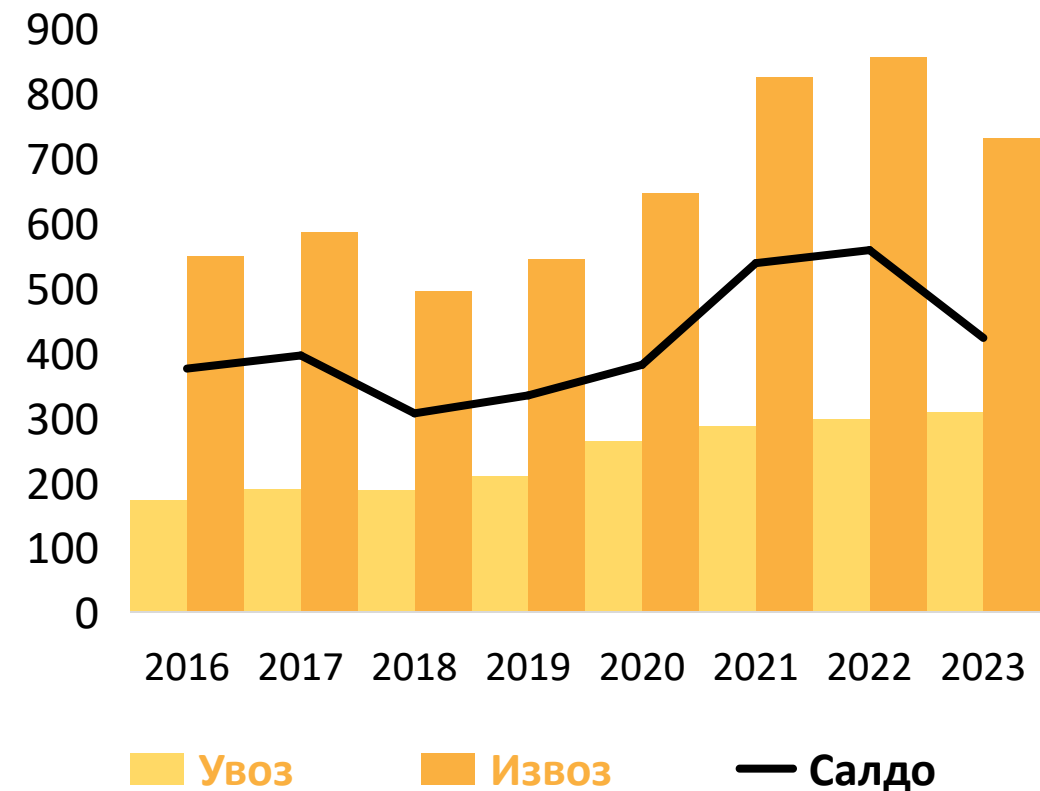

Спољнотрговинска робна размена

Поврће (мил. ЕУР)

Воће (мил. ЕУР)

Економска величина пољопривредних газдинстава

Класификациона шема (ЕУР)

Класе	Доња граница (ЕУР)	Горња граница (ЕУР)	Означаванье класа (к)
I		2.000	к01
II	2.001	4.000	к02
III	4.001	8.000	к03
IV	8.001	15.000	к04
V	15.001	25.000	к05
VI	25.001	50.000	к06
VII	50.001	100.000	к07
VIII	100.001	250.000	к08
IX	250.001	500.000	к09
X	500.001	750.000	к10
XI	750.001	1.000.000	к11
XII	1.000.001	1.500.000	к12
XIII	1.500.001	3.000.000	к13
XIV	3.000.000		к14

Економска величина пољопривредних газдинстава

Референтни период за обрачун СО у пољопривреди

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Будуће истраживање																				SO_23			
Попис пољопривреде 2023																	SO_20						
Анкета о структури ПГ 2018									SO_13														
Попис пољопривреде 2012			SO_07																				

Коришћење серије од пет година додатно неутралише екстремне ситуације и врши се упросечавање.

Обрачун СО обухвата петогодишњи период, с тим што година за коју се обрачунава СО мора обухватати две претходне и две године након обрачуна СО

Усклађеност са обрачунима ЕУ омогућује поређења са газдинствима из других земаља.

Пољопривредна газдинства

Основне карактеристике

Године	Број ПГ	КПЗ (ха)	ГРЈ	УГ	СО (ЕУР/ПГ)
2018	564.541	3.475.894	645.733	1.933.838	8.644
2023	508.325	3.239.374	502.318	1.493.008	11.880

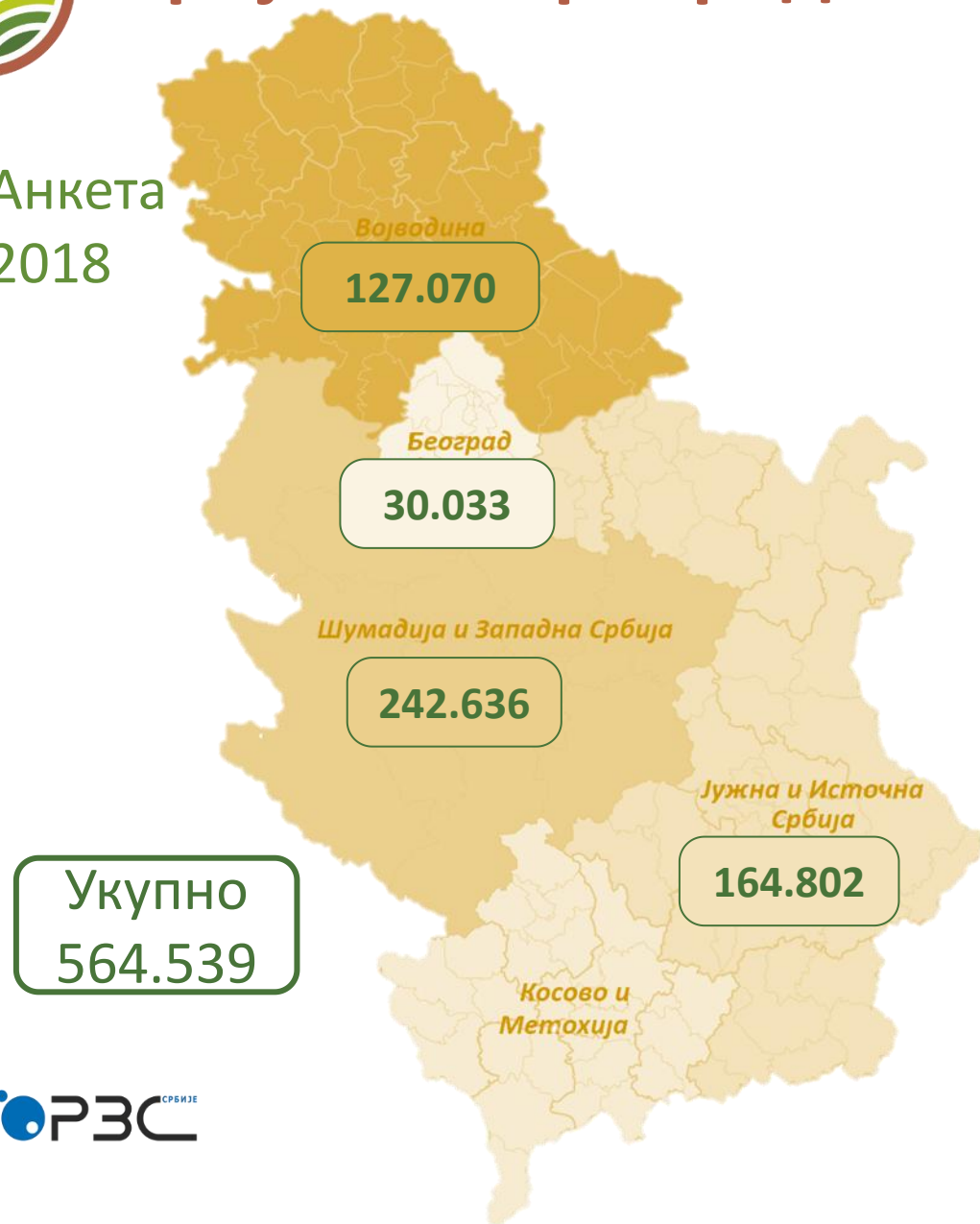
Релативни показатељи

	КПЗ / ПГ	СО (ЕУР/ПГ)	СО/КПЗ (ЕУР/ха)	СО/ГРЈ (ЕУР/ГРЈ)	СО/УГ (ЕУР/УГ)
ПГ 2018	6,2	8.644	1.404	7.557	2.523
ППГ 2018	5,2	7.497	1.447	6.726	2.555
ПЛ 2018	406,3	471.231	1.160	36.810	2.341
ПР 2018	7,0	47.794	6.839	17.335	2.203
ПГ 2023	6,4	11.880	1.864	12.022	4.045
ППГ 2023	5,8	10.497	1.823	11.067	4.301
ПЛ 2023	201,6	445.563	2.211	33.054	2.843
ПР 2023	7,3	38.741	5.342	25.288	1.933

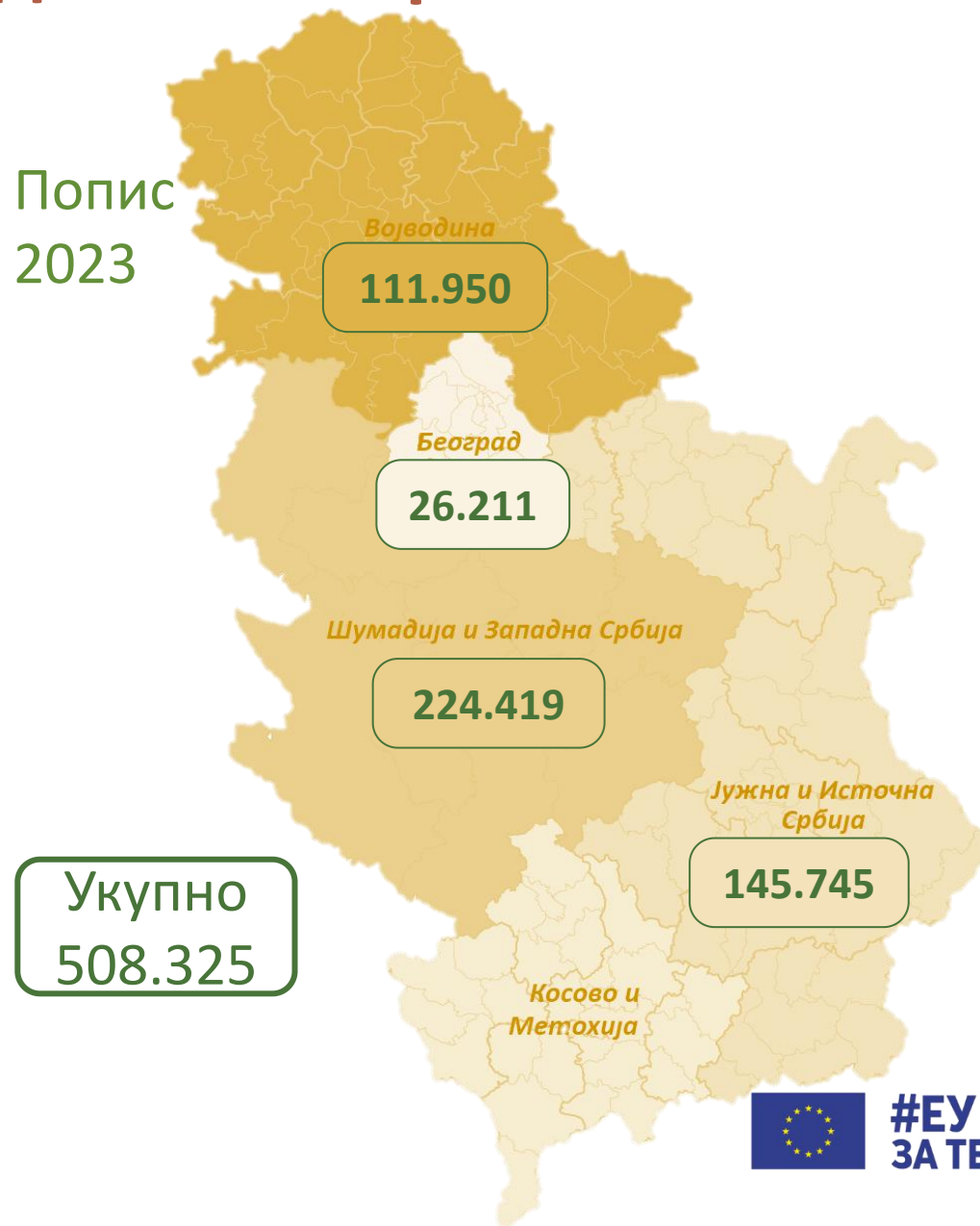

Број пољопривредних газдинстава - региони

Анкета
2018

Попис
2023

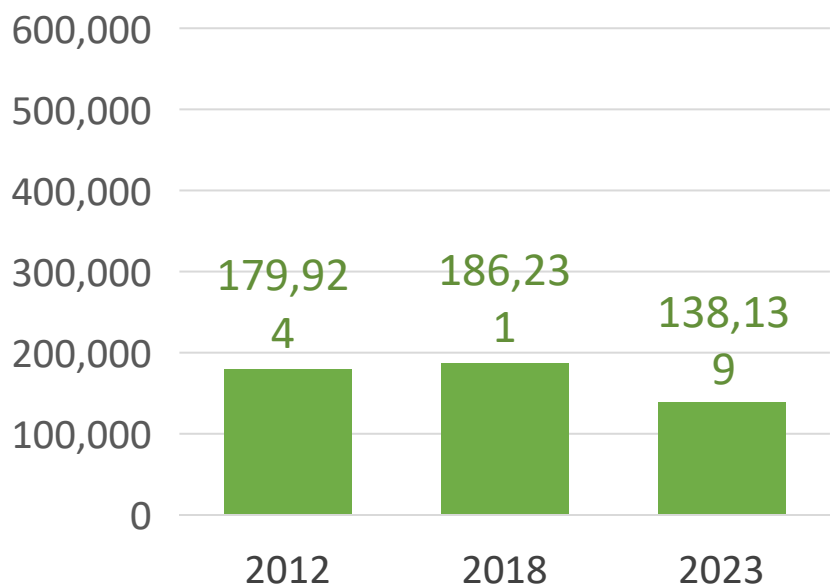

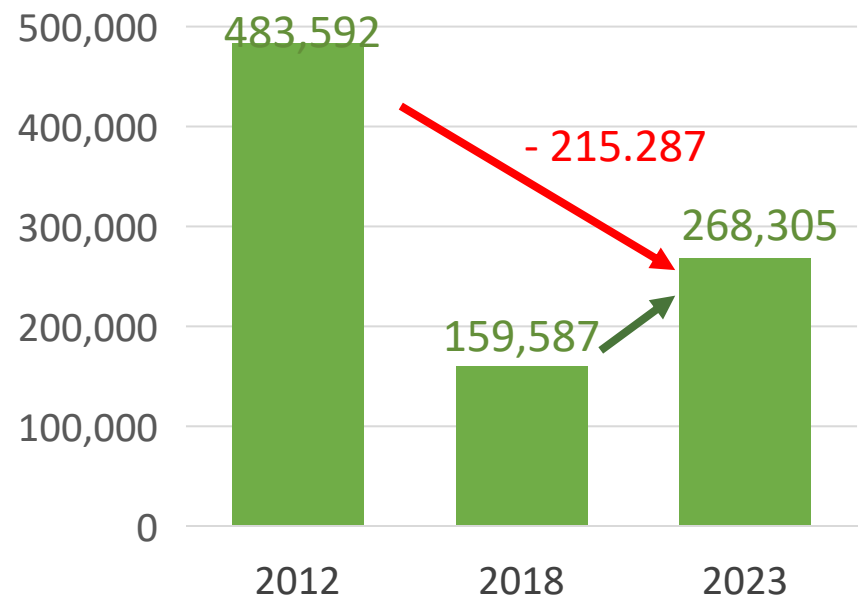
Наводњавање ПГ

ПГ у просеку наводњавају 8% од КПЗ у 2023.

Број ПГ који наводњава

Наводњавана површина

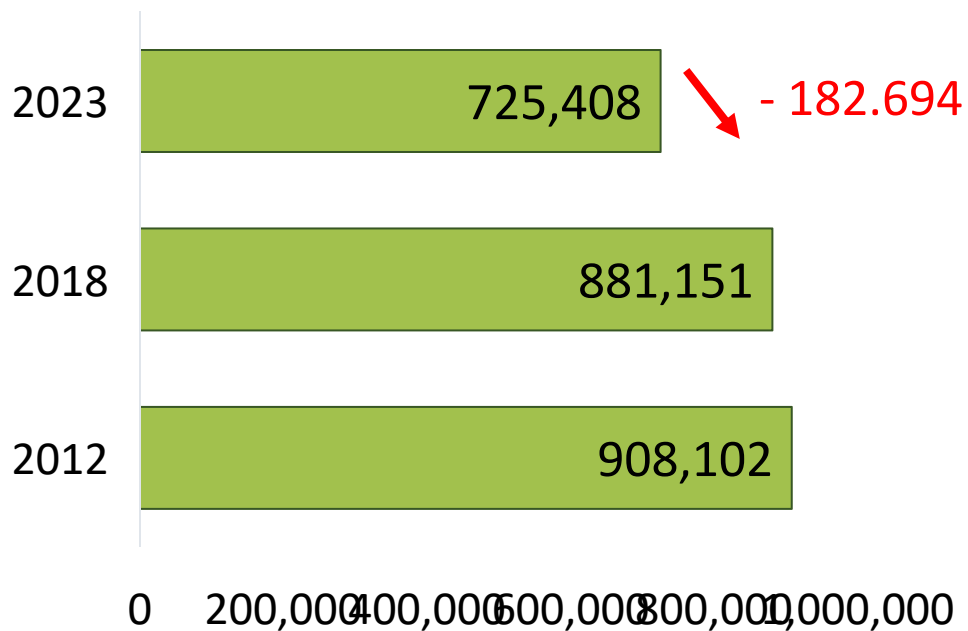

У Србији се највише наводњавају површине под житом, кукурузом и воћњаци.

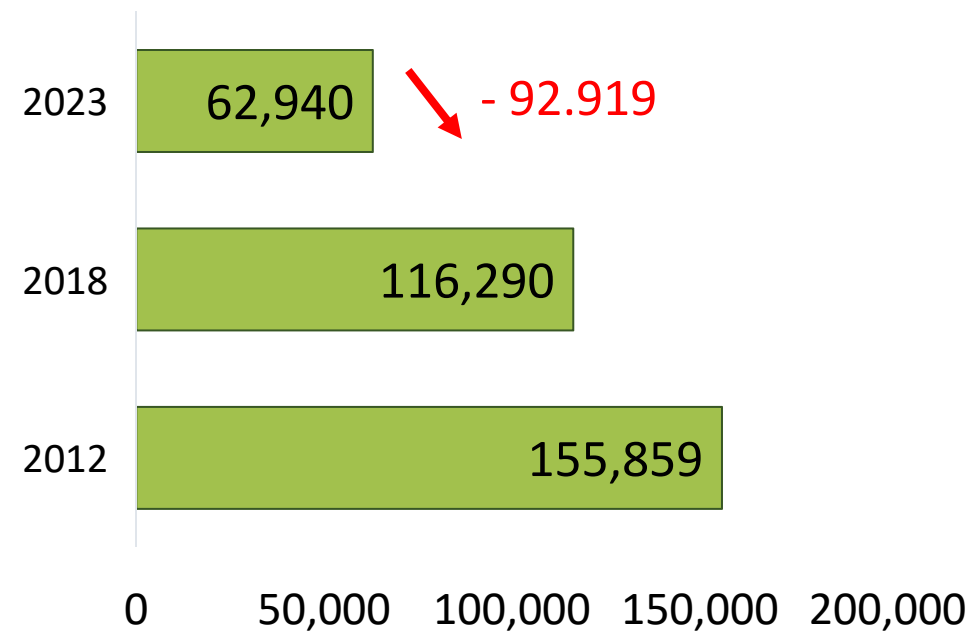

Сточни фонд

Број говеда

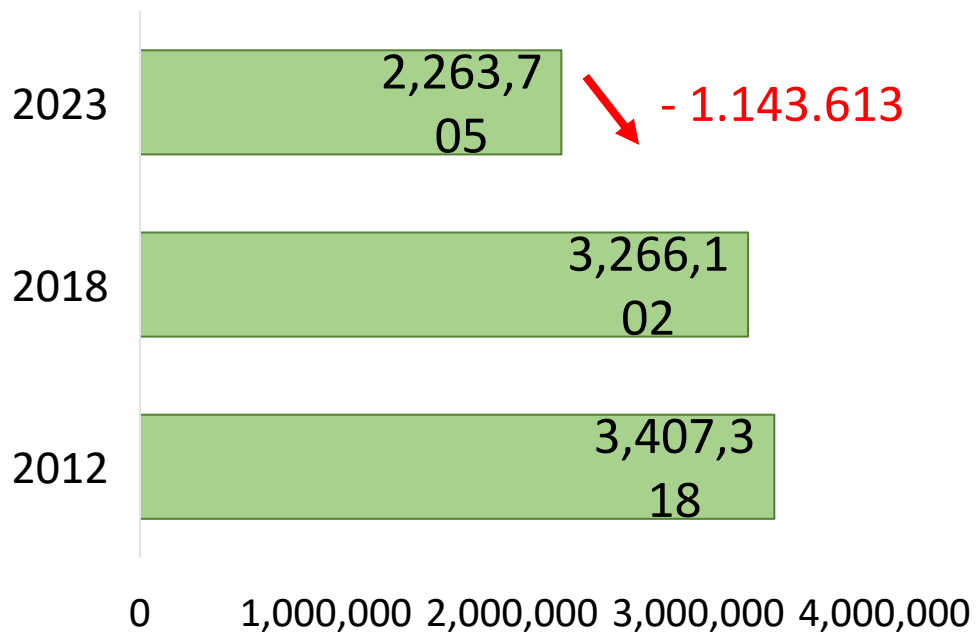
Број музних крава

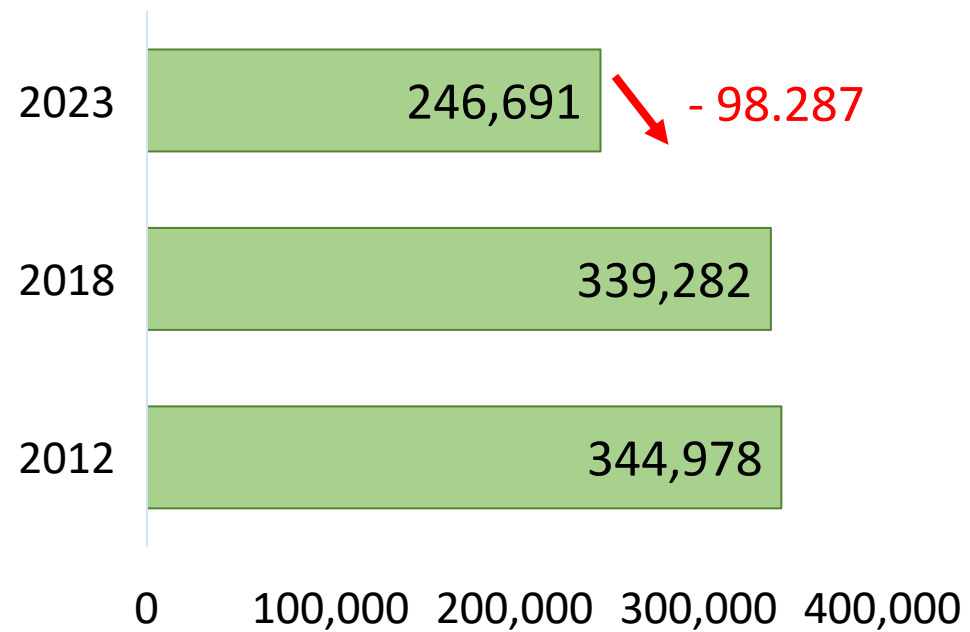

Сточни фонд

Број свиња

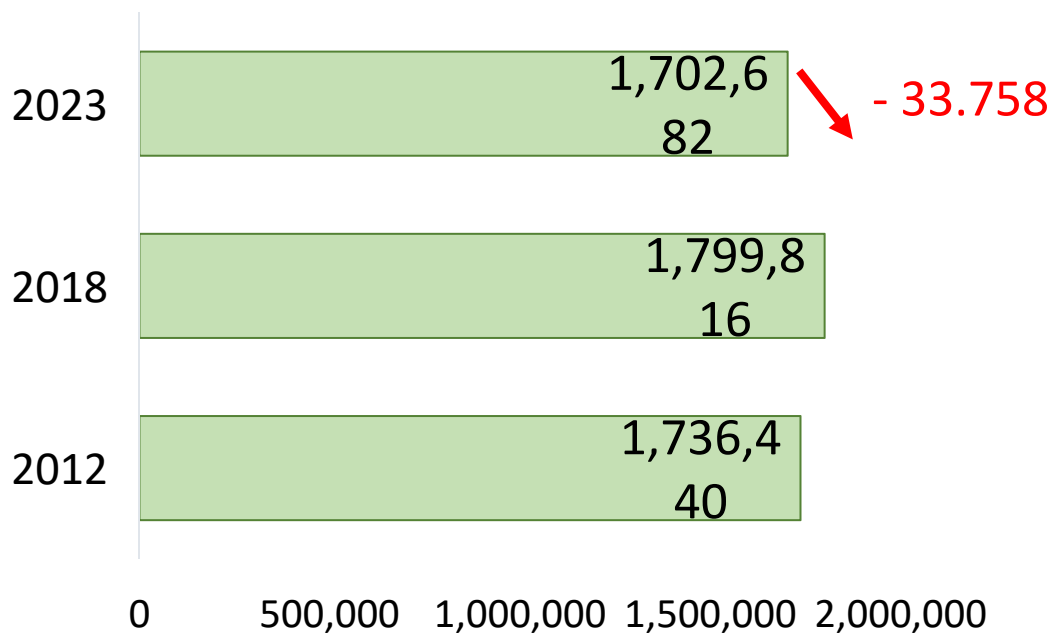
Број крмача

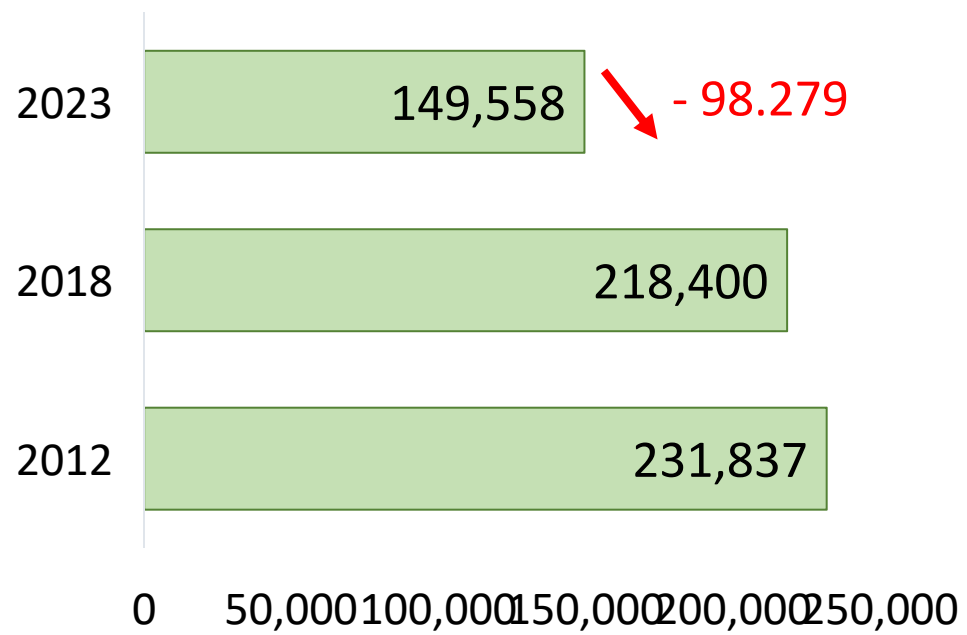

Сточни фонд

Број оваца

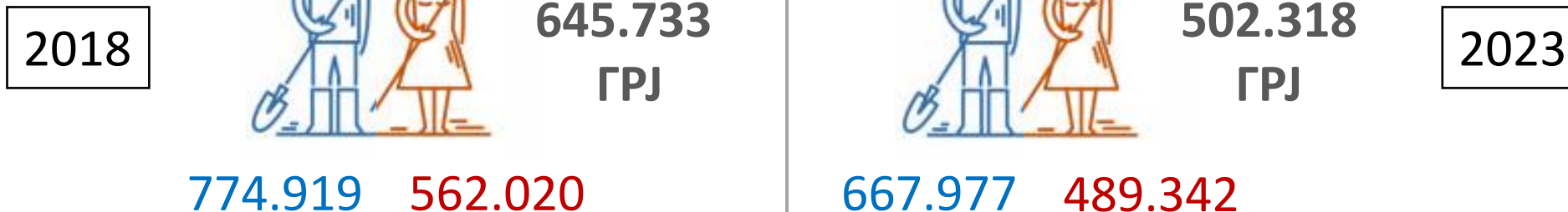
Број коза

Радна снага

Број радне снаге ангажоване на ПГ

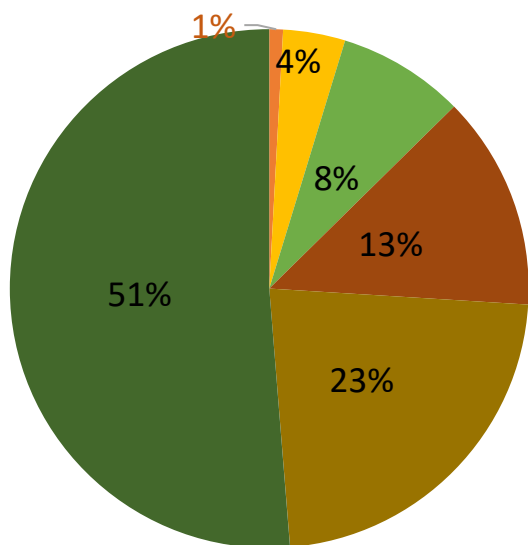

У односу на 2018. годину укупан број лица се смањило за 13%, а у односу на 2012. за 20%

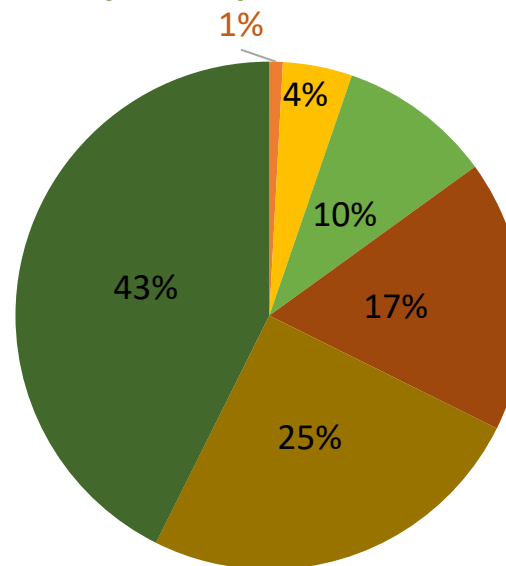

Радна снага

Менаџери газдинства - жене

Менаџери газдинства - мушкарци

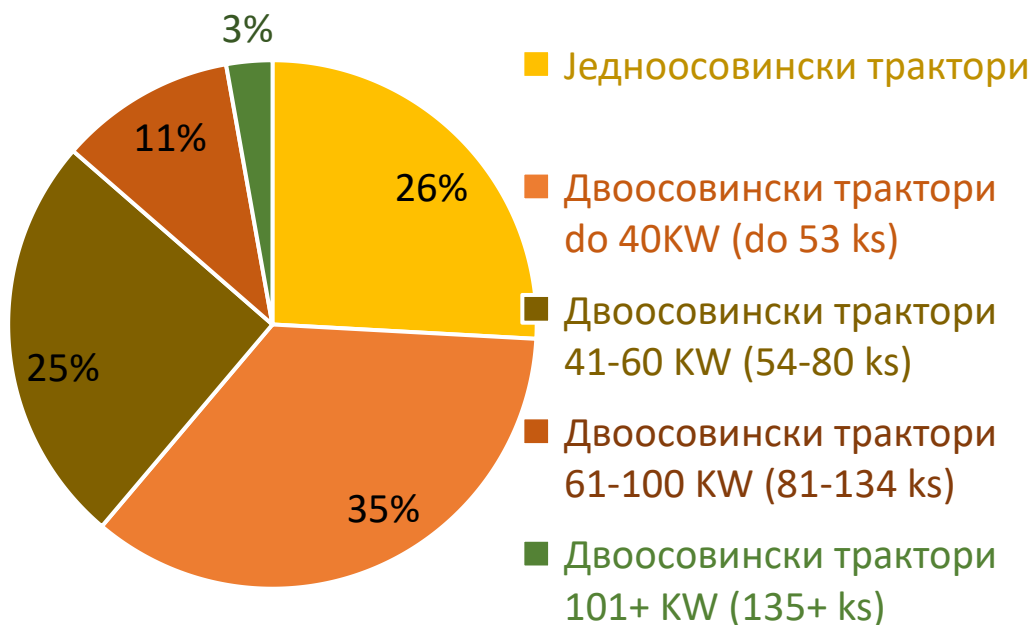
- До 25 година
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- 65 и више година

60 година

Просечна старост носиоца газдинства

Механизација

Остала механизација и објекти

Врста механизације	Број механизације
Машине за основну обраду земљишта	557.770
Приколице	402.696
Сејалице и саднице	172.324
Машине за допунску обраду земљишта	161.391
Опрема за примену средстава за заштиту биља	157.022
Машине за растурање ђубрива	107.108
Пресе (балирке)	80.706
Машине за машинску мужу	47.837
Берачи кукуруза	33.819
Цистерне осочаре	21.751

Пољопривредни објекти	Број газдинстава
Силос	6.484
Смештај сена и сламе	155.795
Пластеник	44.439
Кош за кукуруз	195.642
Амбар	96.050
Подно складиште	9.740
Складиште воћа и поврћа	14.962
Смештај силаже	10.624
Хладњача	3.042
Складиште коренастог, кртоластог биља и луковица	9.066
Стакленик	3.223
Сушара	8.598

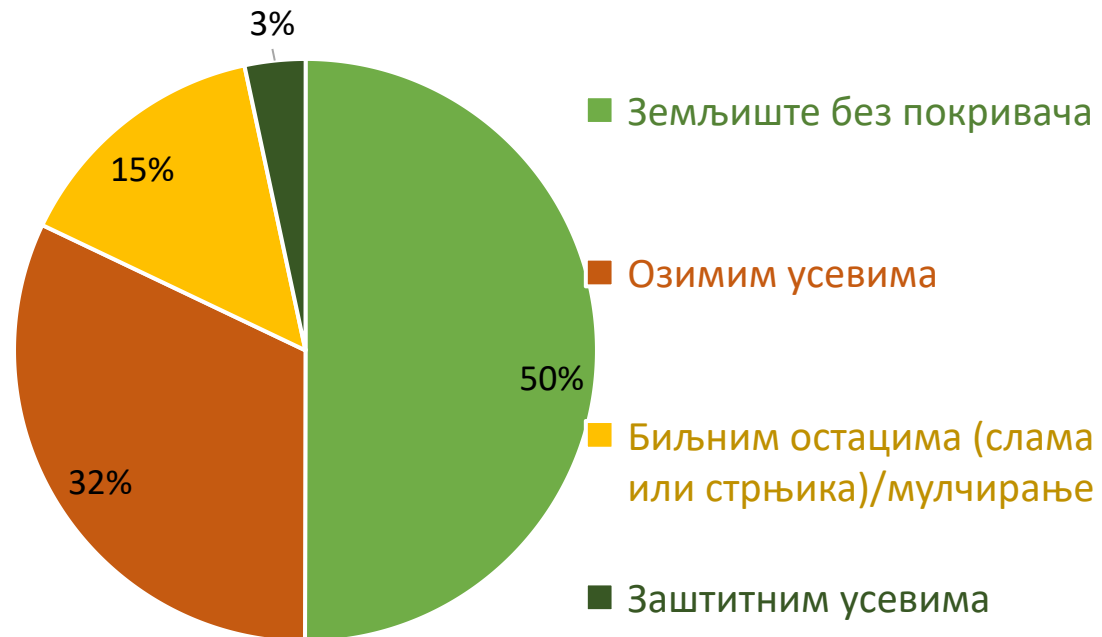

Економска величина ПГ

	Попис 2012.	Анкета 2018.	Попис 2023.
Број ПГ	631.552	564.641 ↓	508.325 ↓
Укупна економска величина ПГ (мил. ЕУР)	3.750	4.860 ↑	6.041 ↑
Просечна економска величина ПГ (ЕУР)	5.938	8.609 ↑	11.884 ↑

Обрада и одржавање земљишта

На 82% површине КПЗ практично нема посебних мера одржавања, пошто 50% земљишта је без покривача, а 32% је под озимим усевима.

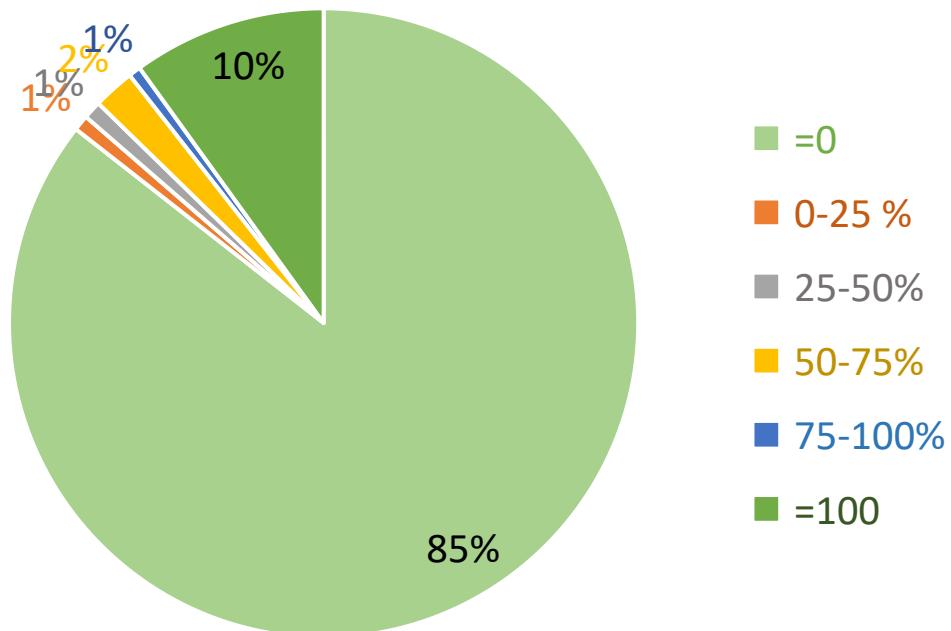

Употреба ђубрива

Минерално ђубриво/стајњак

Растурен стајњак без заоравања

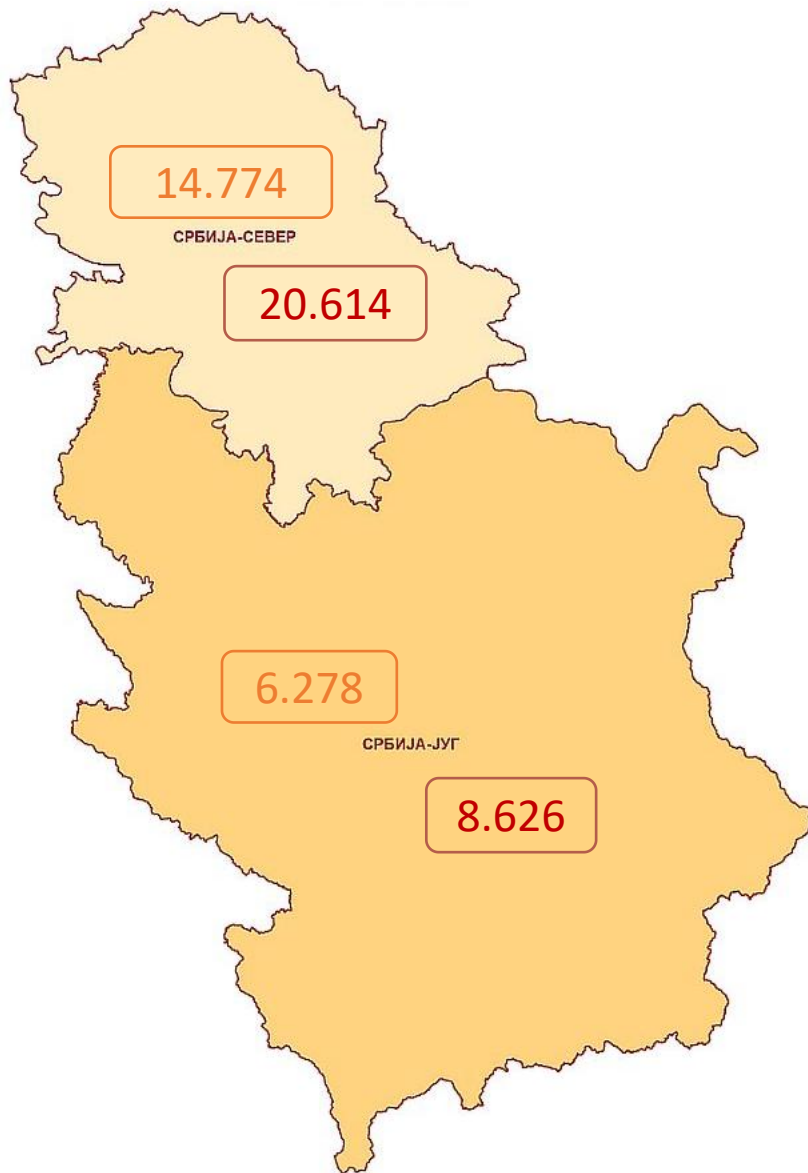
Изабрани показатељи ПГ према економским класама

Класе (ЕУР)	ПГ_сва (број)		КПЗ (ха)		УГ (број)		ГРЈ (број)	
	2018	2023	2018	2023	2018	2023	2018	2023
k01	155.725	108.143	174.084	111.526	78.676	24.581	76.767	57.098
k02	132.607	102.421	308.633	200.389	138.532	52.907	115.226	73.314
k03	130.185	116.144	527.529	413.153	277.053	121.863	165.027	106.190
k04	83.317	88.841	591.462	546.421	358.133	207.677	138.549	105.040
k05	35.172	48.307	440.436	509.308	269.067	209.690	70.252	68.162
k06	19.003	32.070	425.084	575.938	250.418	249.258	43.797	51.662
k07	6.249	8.531	302.390	287.316	146.590	160.285	15.822	16.515
k08	1.655	2.793	192.158	202.462	87.498	122.816	5.926	6.948
k09	292	615	83.120	84.463	41.716	60.475	2.118	2.720
k10	130	172	68.708	44.205	35.806	27.998	2.388	2.303
k11	35	70	45.027	20.702	6.018	21.257	543	1.806
k12	45	68	64.035	37.102	15.861	17.641	1.175	1.036
k13	77	89	122.310	88.592	50.929	47.140	3.764	4.394
k14	49	61	130.918	117.795	177.544	169.418	4.379	5.129
Укупно	564.541	508.325	3.475.894	3.239.372	1.933.841	1.493.006	645.733	502.318

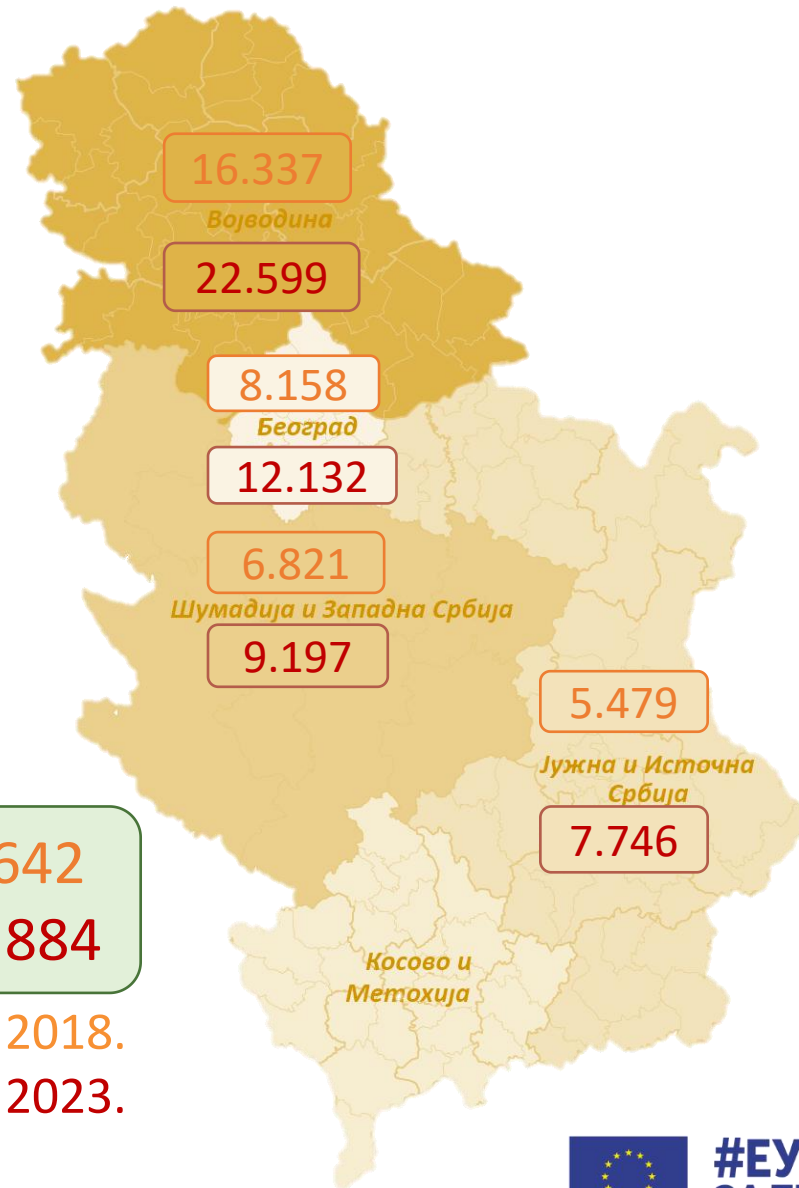

Просечна економска величина ПГ (ЕУР)

НСТЈ
1

НСТЈ 2

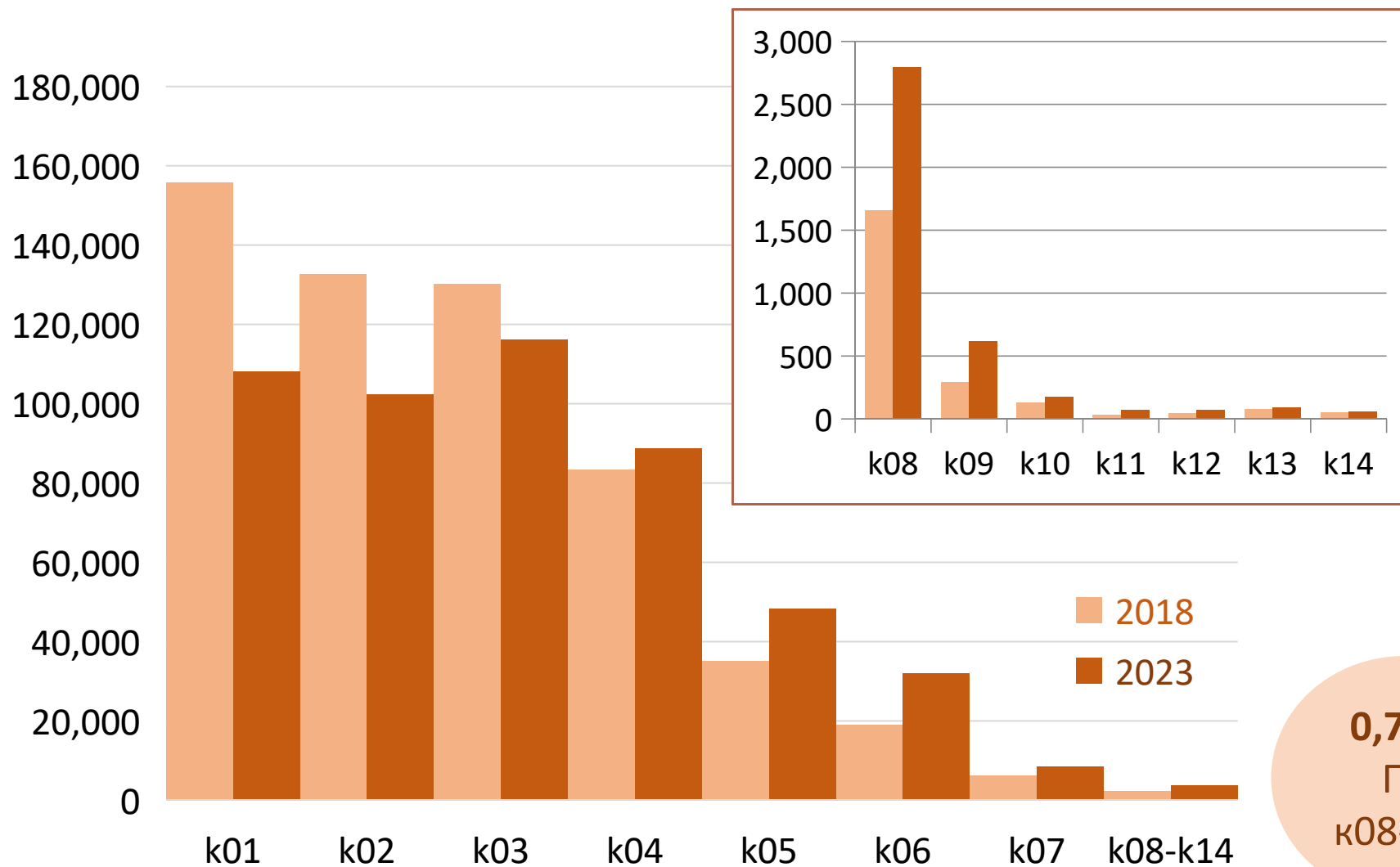
РС

8.642
11.884

- 2018.
- 2023.

Број ПГ према економској величини

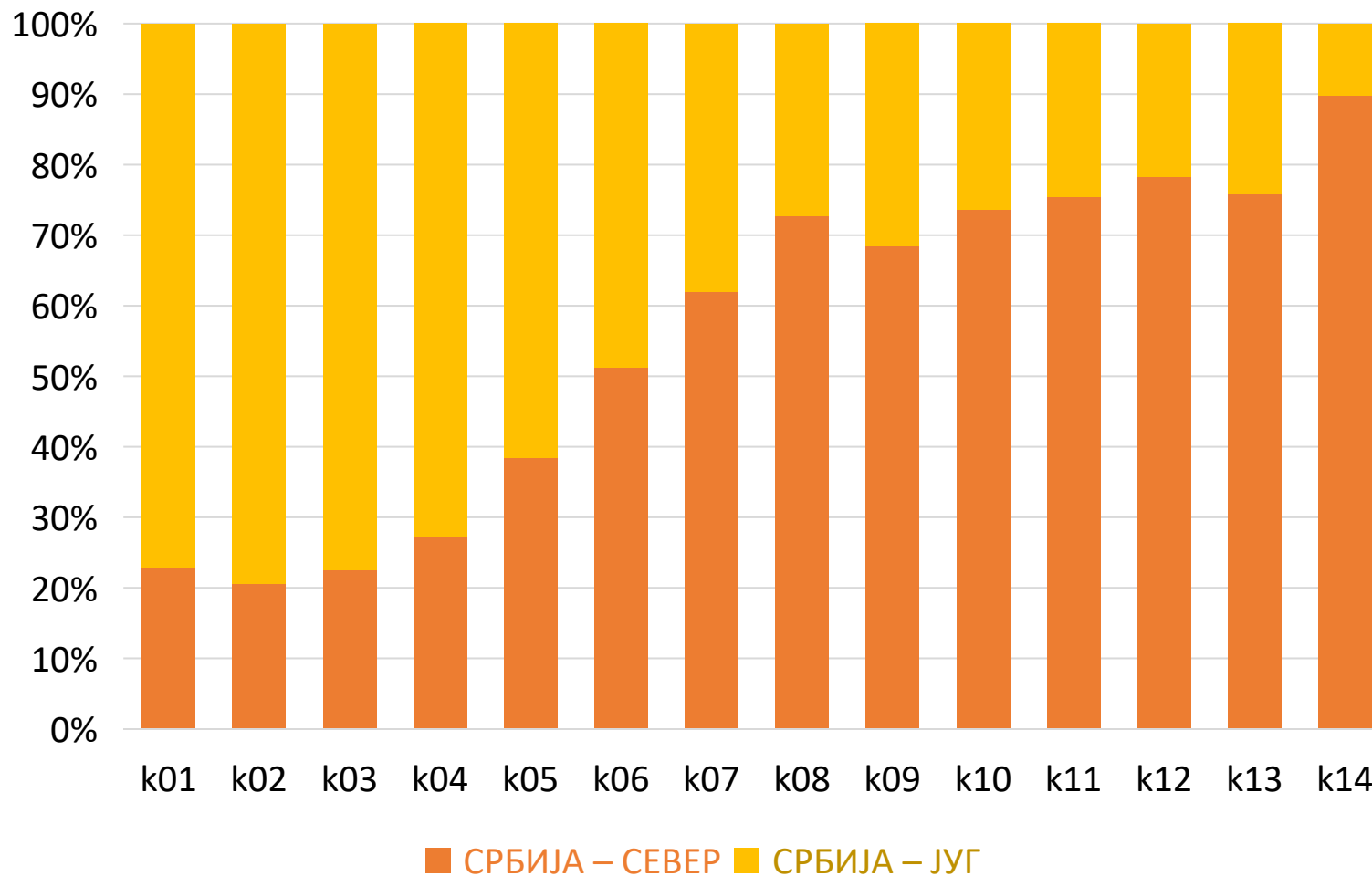

99,24% ПГ
припада
нижим
класама

0,76%
ПГ
к08-к14

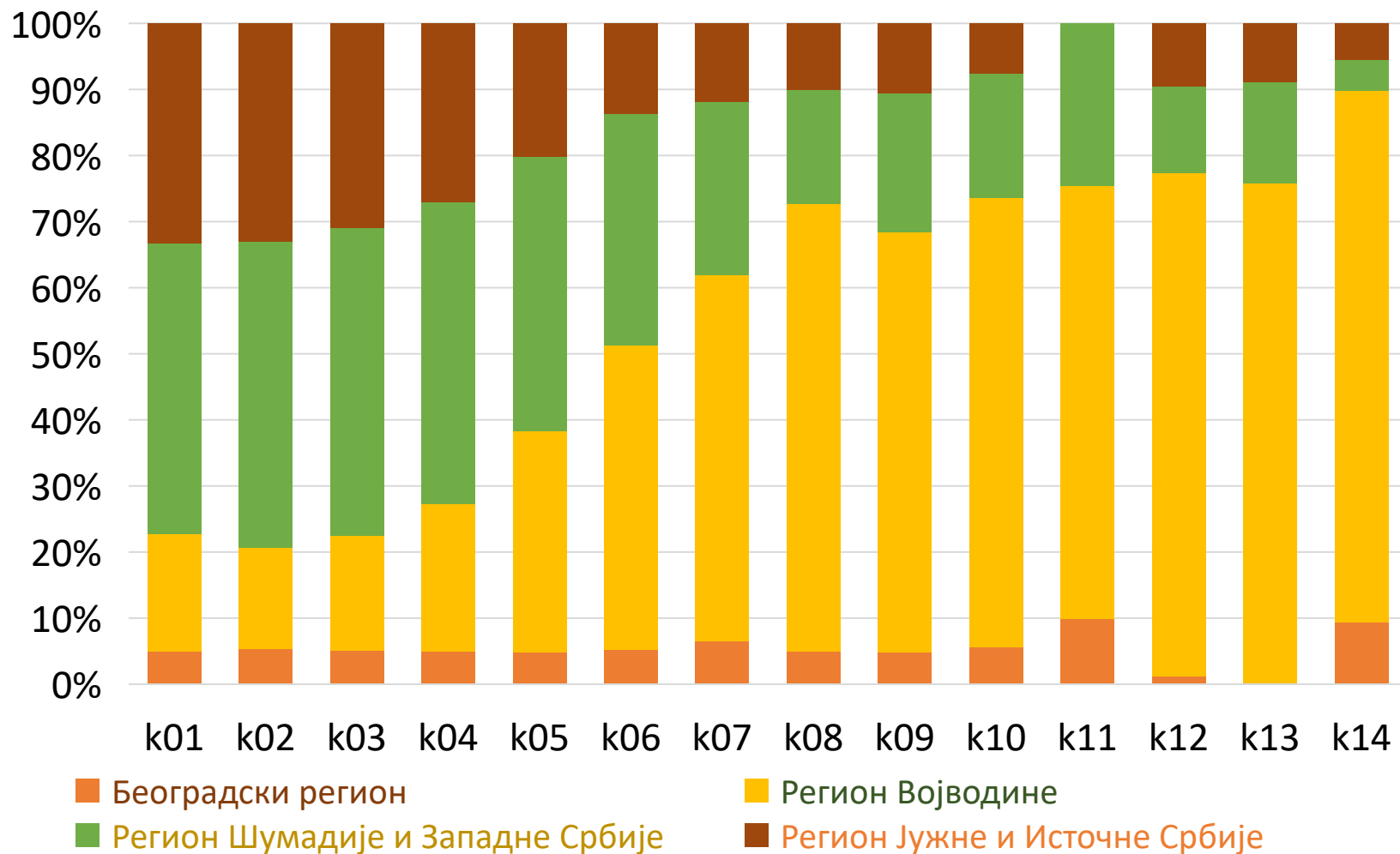

Структура ПГ по економским класама, НСТЈ1

Структура ПГ по економским класама, НСТЈ2

Маркетинг пољопривредних производа

ПГ која се баве продајом

ПГ која се баве директном продајом

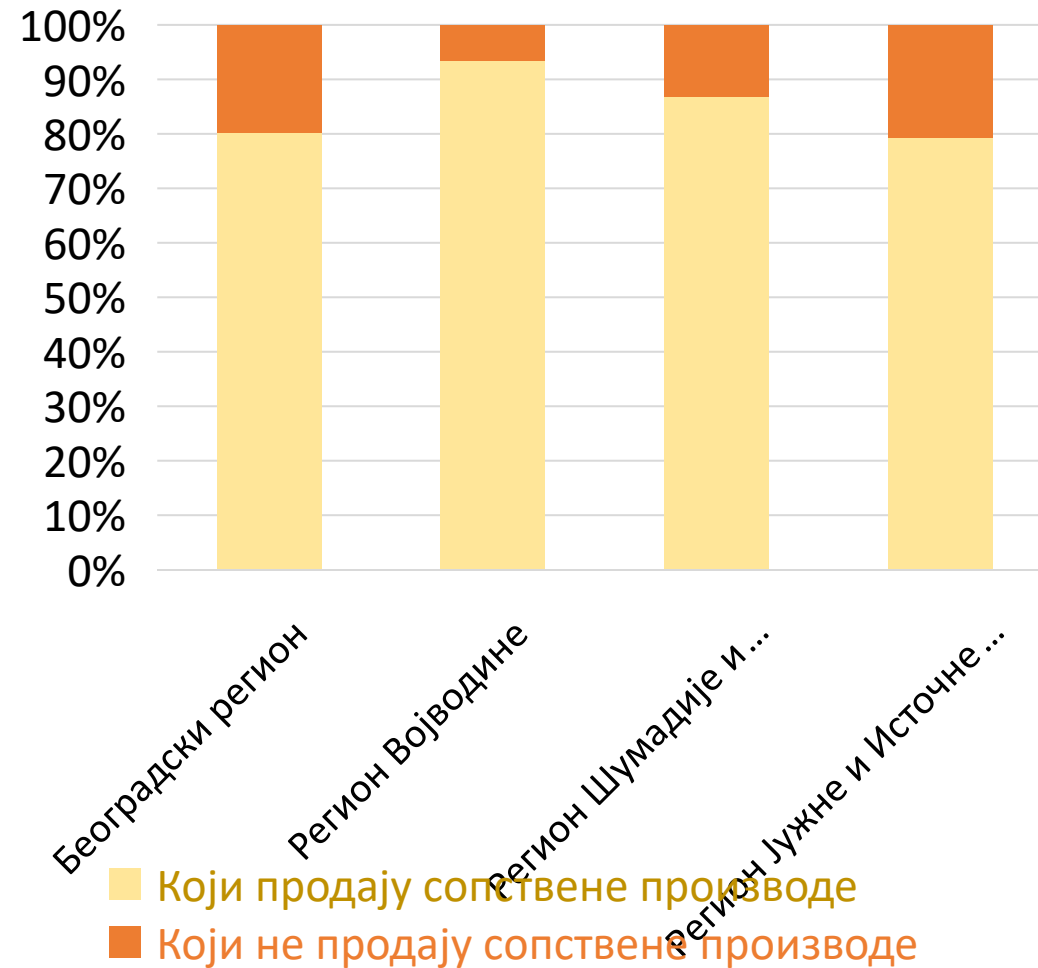
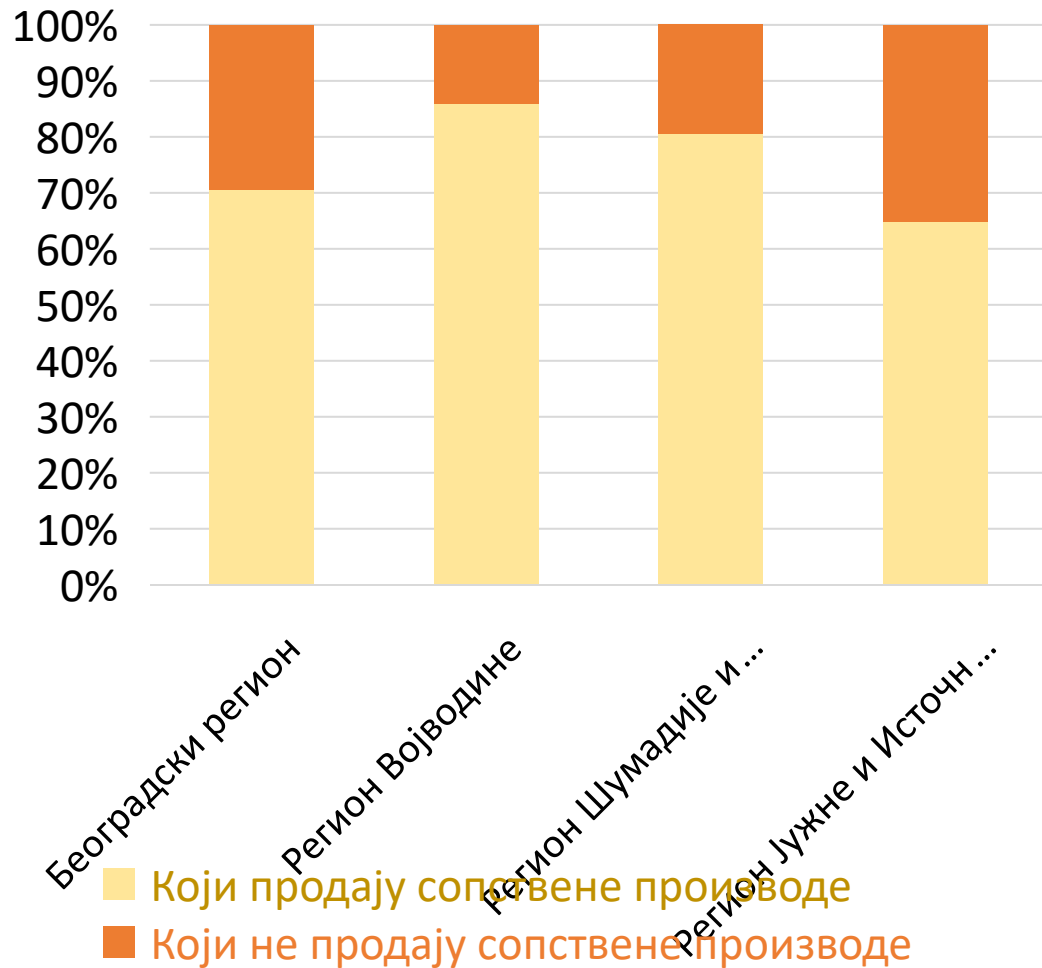
Натурална ПГ

Маркетиншке активности представљају шири појам од продаје, која у основи подразумева прелазак власништва над робом са продавца на купца.

У фокусу ове студије, првенствено се говори о продаји, што је последица расположивих података.

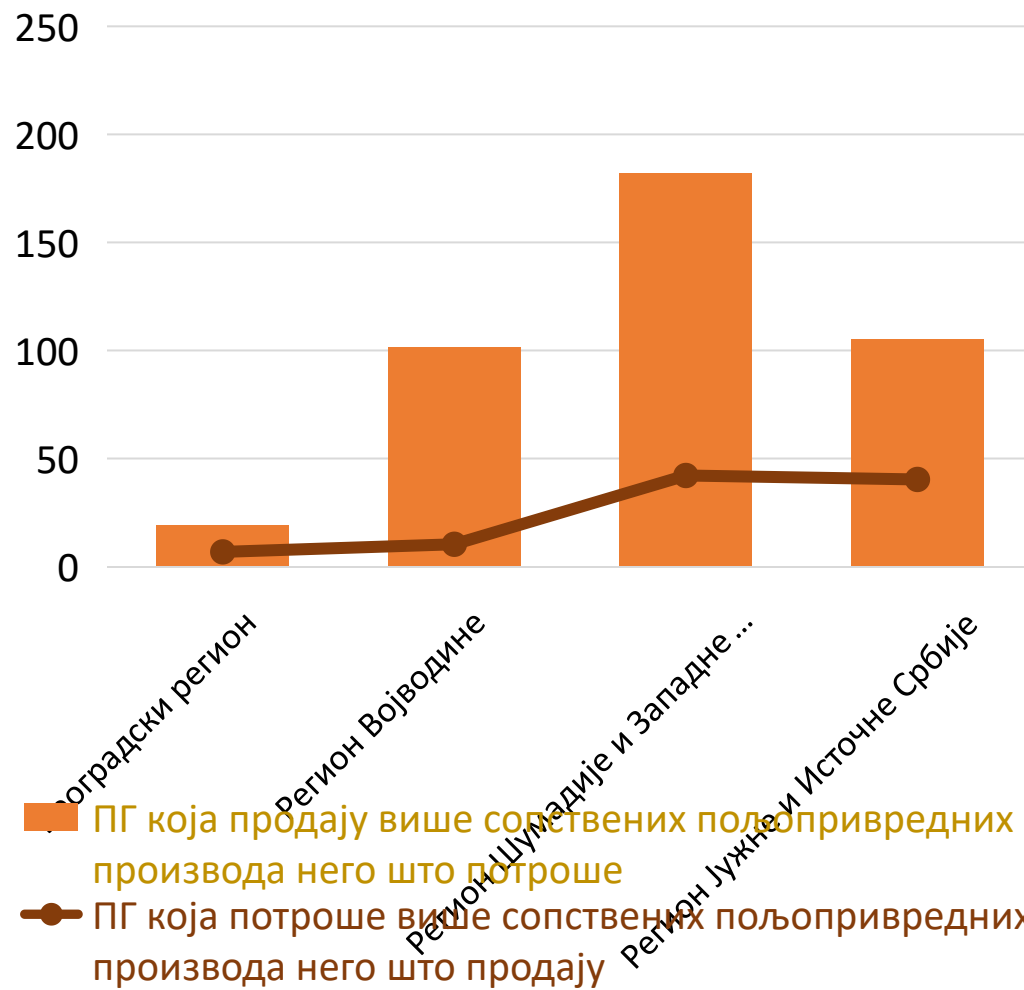
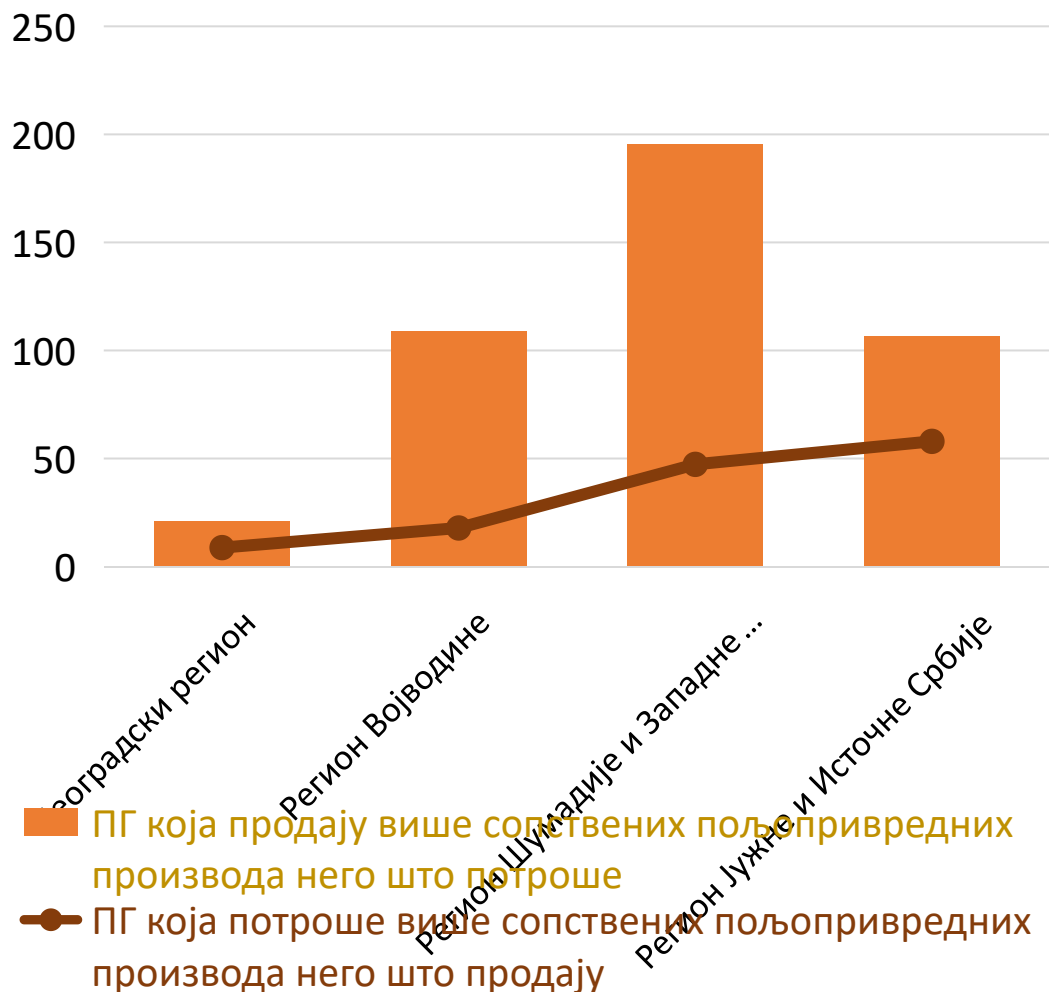

Маркетинг пољопривредних производа

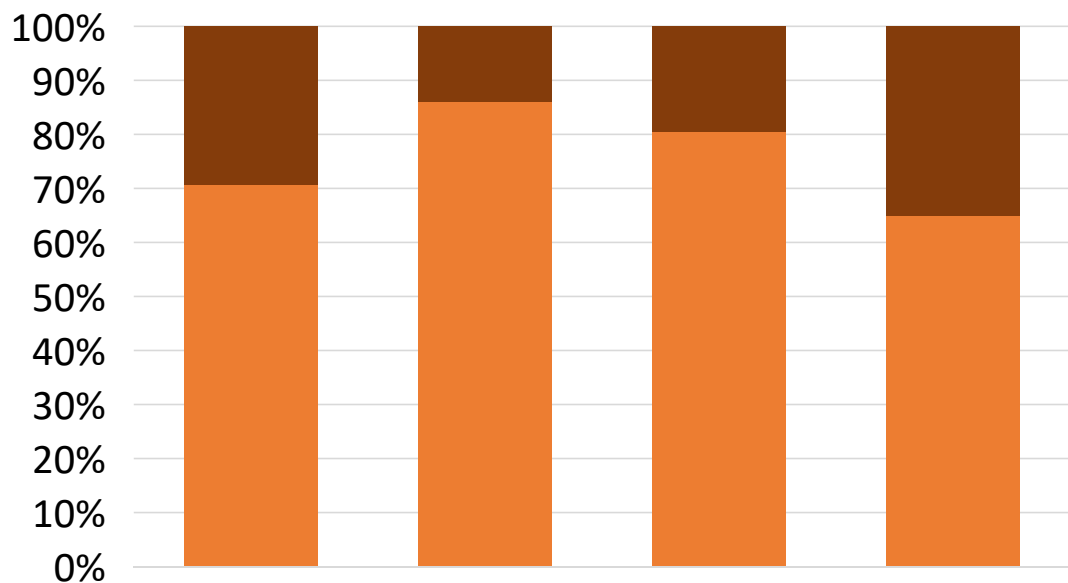

Број ПГ која више продају/потроше

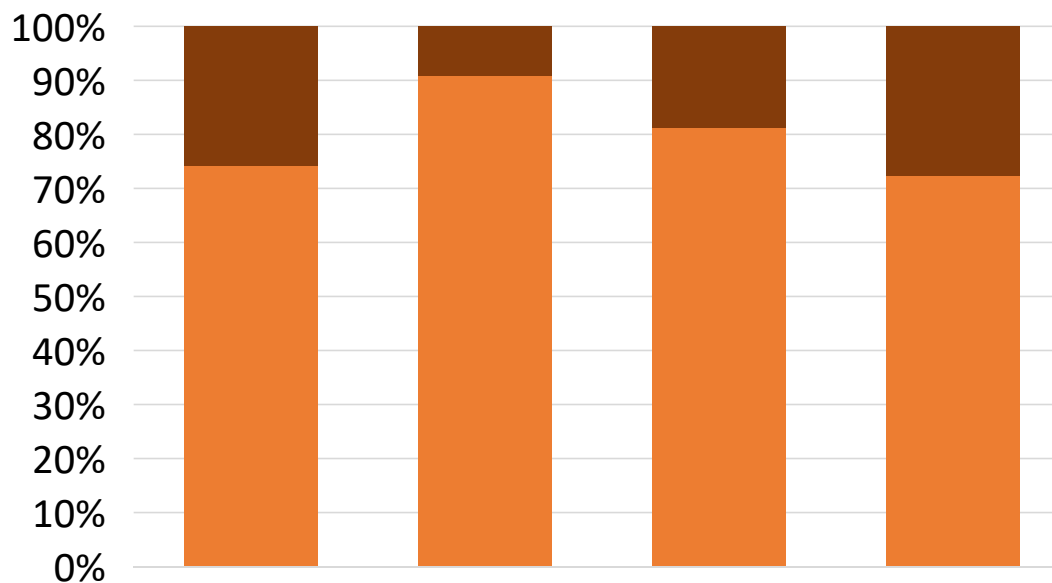

ПГ која више продају/потроше (%)

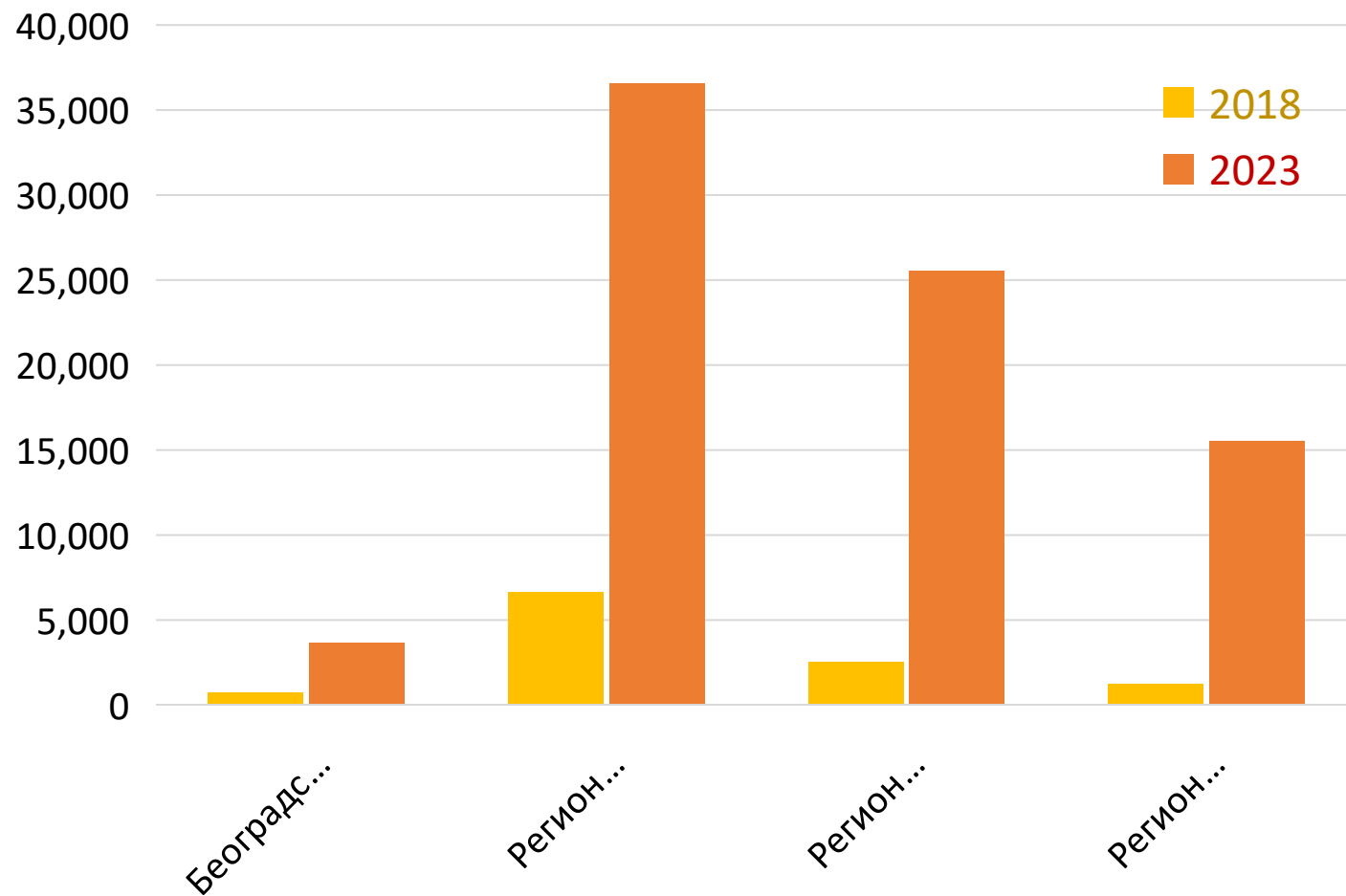
- ПГ која продају више сопствених пољопривредних производа него што потроше
- ПГ која потроше више сопствених пољопривредних производа него што продају

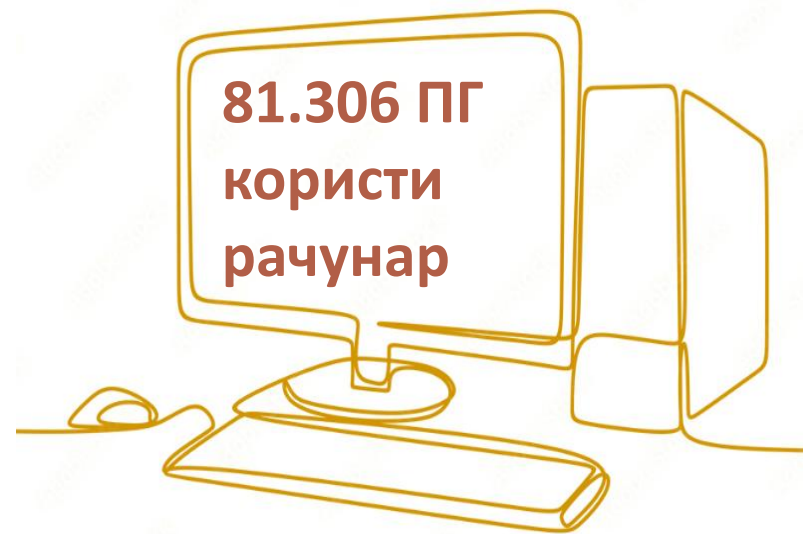
- ПГ која продају више сопствених пољопривредних производа него што потроше
- ПГ која потроше више сопствених пољопривредних производа него што продају

Број ПГ која користе рачунар и продају производе из сопствене производње

У односу на 2018. број ПГ који користе рачунар се повећао 7 пута

ПГ која продају више од 50% сопствене производње према типу производње

Република Србија	2018	2023	% промена
Газдинства специјализована за ратарске усеве	97.749	131.701	35
Газдинства специјализована за хортикултуру	7.320	10.025	37
Газдинства специјализована за вишегодишње засаде	52.123	59.996	15
Газдинства специјализована за стоку која се напаса	26.564	20.297	-24
Газдинства специјализована за граниворе (узгој свиња и живине)	18.490	6.961	-62
Мешовита биљна производња	65.011	78.249	20
Газдинства са мешовитом сточарском производњом	32.285	13.856	-57
Мешовита биљна и сточарска производња	132.895	87.488	-34
Неразврстана пољопривредна газдинства	237	186	-22
Укупно	432.674	408.759	-6

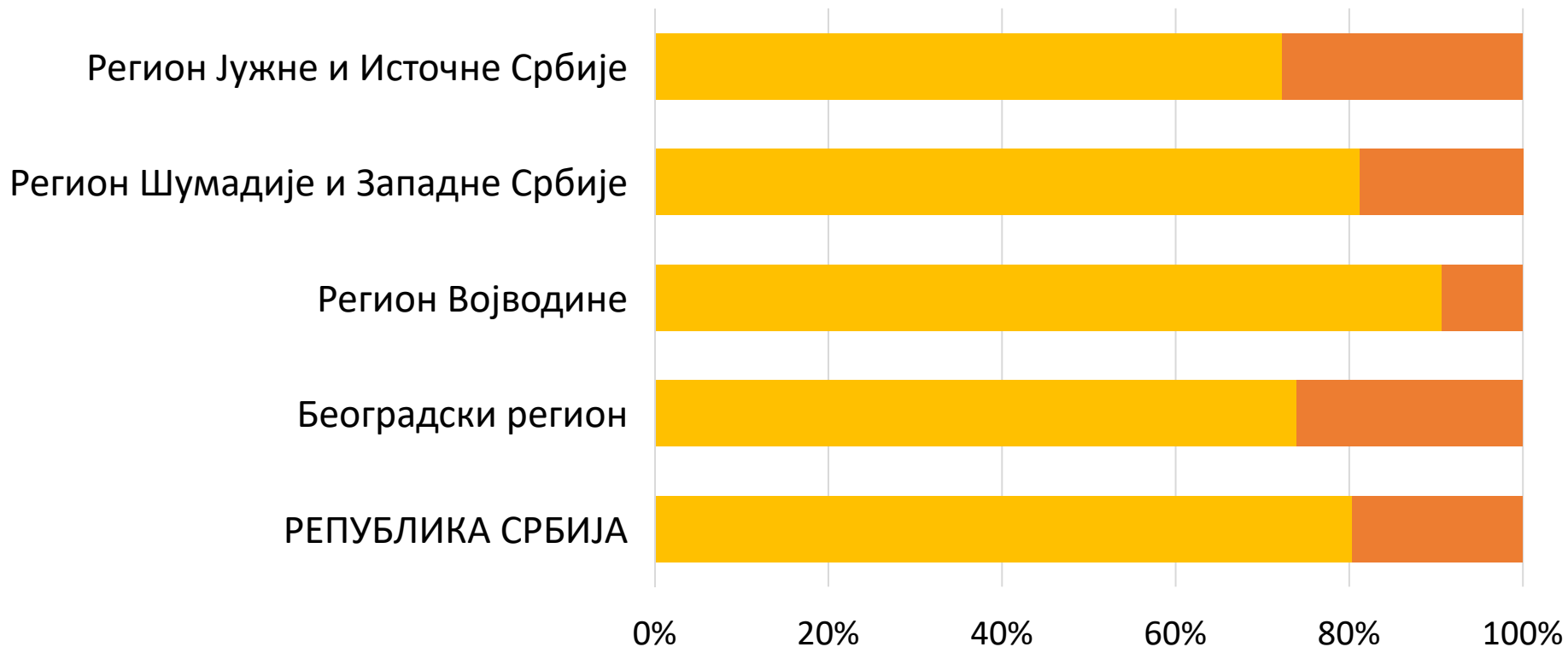
ПГ која потроше више од 50% сопствене производње према типу производње

Република Србија	2018	2023	% промена
Газдинства специјализована за ратарске усеве	12.668	31.685	150
Газдинства специјализована за хортикултуру	825	982	19
Газдинства специјализована за вишегодишње засаде	8.157	12.222	50
Газдинства специјализована за стоку која се напаса	4.543	3.529	-22
Газдинства специјализована за граниворе (узгој свиња и живине)	6.514	5.527	-15
Мешовита биљна производња	16.706	19.124	14
Газдинства са мешовитом сточарском производњом	8.341	3.390	-59
Мешовита биљна и сточарска производња	37.561	22.854	-39
Неразврстана пољопривредна газдинства	1	253	
Укупно	95.316	99.566	4

ПГ која продају сопствене производе

Према регионима НСТЈ2

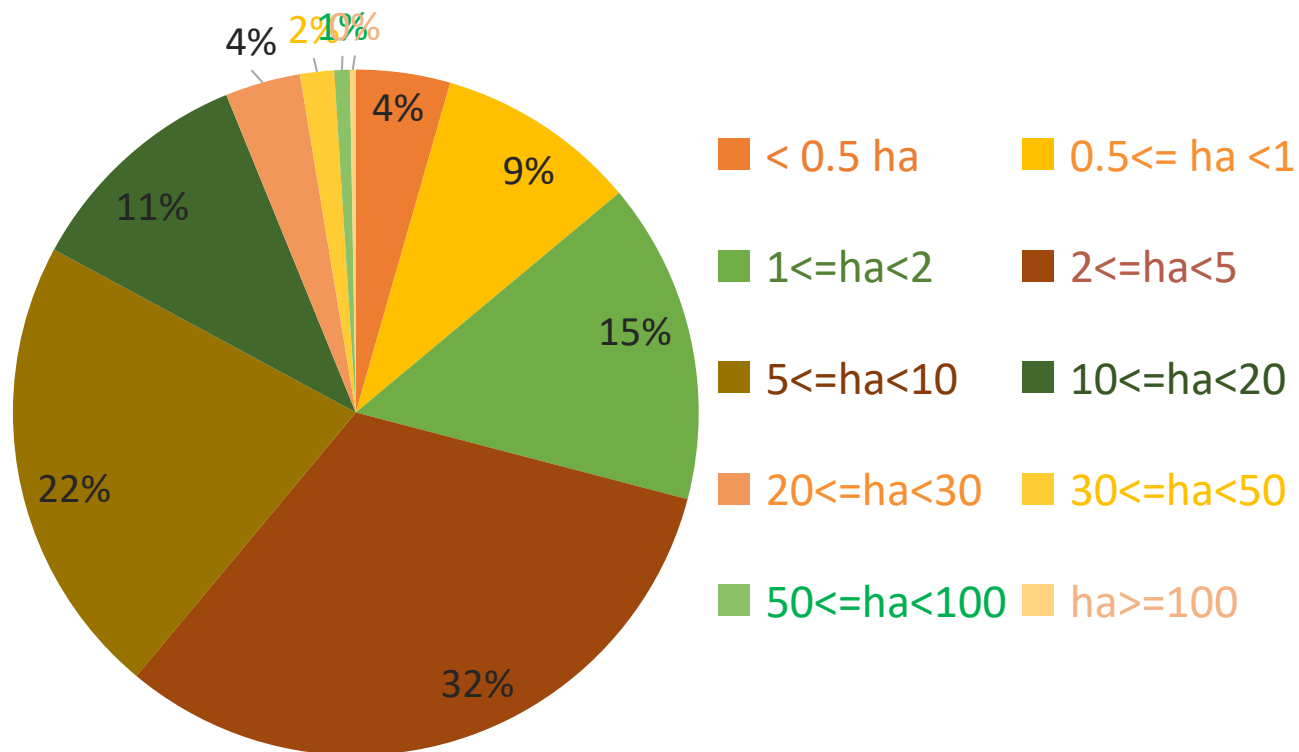
■ ПГ која продају више сопствених пољопривредних производа него што потроше

■ ПГ која потроше више сопствених пољопривредних производа него што продају

ПГ која продају сопствене производе

Према величини КПЗ ПГ

Највећи број ПГ која продају сопствене производе се налази у интервалу газдинстава која поседују од 2 до 5 ха КПЗ (32% свих ПГ), а затим у интервалу од 5 до 10 ха КПЗ (22% свих ПГ), што укупно чини 54% свих пољопривредних газдинстава према Попису из 2023.

Остале доходовне активности (ОДА)

директно повезане са пољопривредним газдинством, а које се не убрајају у пољопривредну делатност.

Прерада
сирових
производа

Обрада
дрвета

Народна
радиност

Сеоски
туризам

Узгој
рибе

Рад на
основу
уговора

Производња
енергије из
обновљивих
извора
енергије

Активности у
шумарству

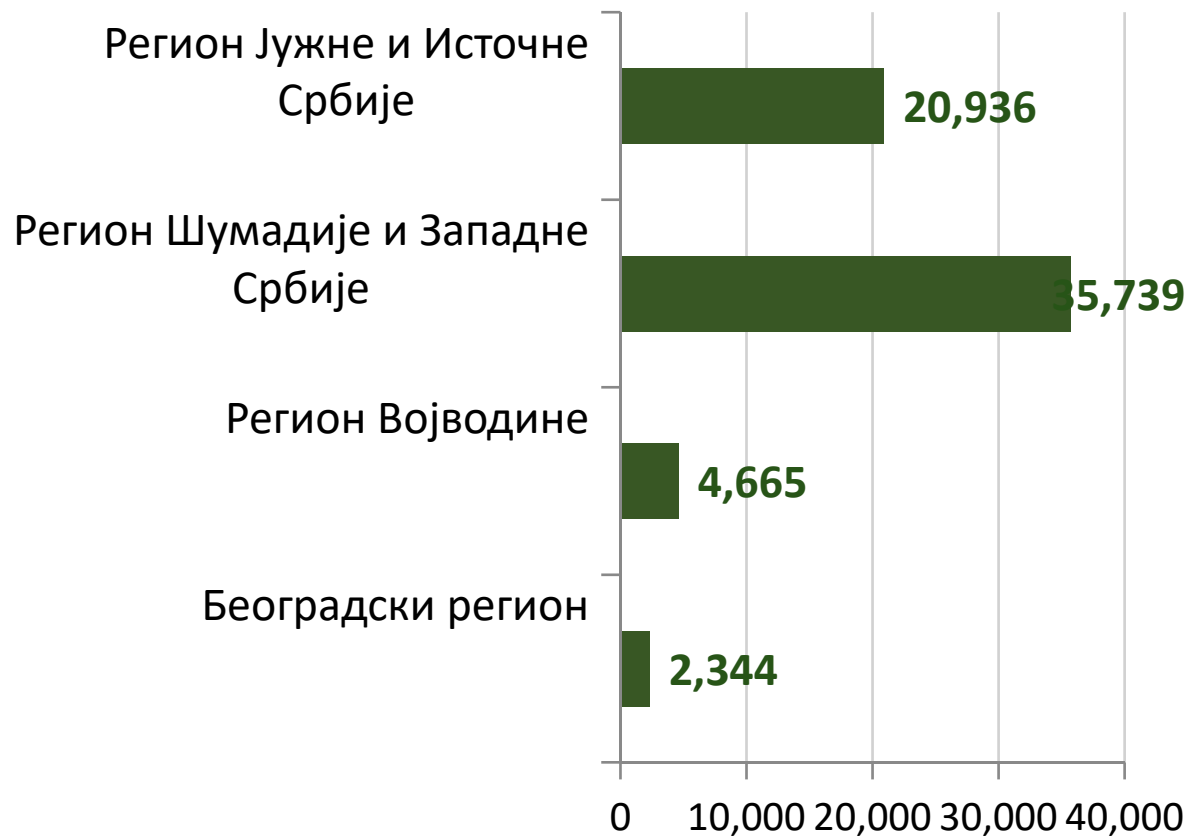
Пружање
здравствених,
социјалних и
едукативних
услуга

Остале
непоменуте

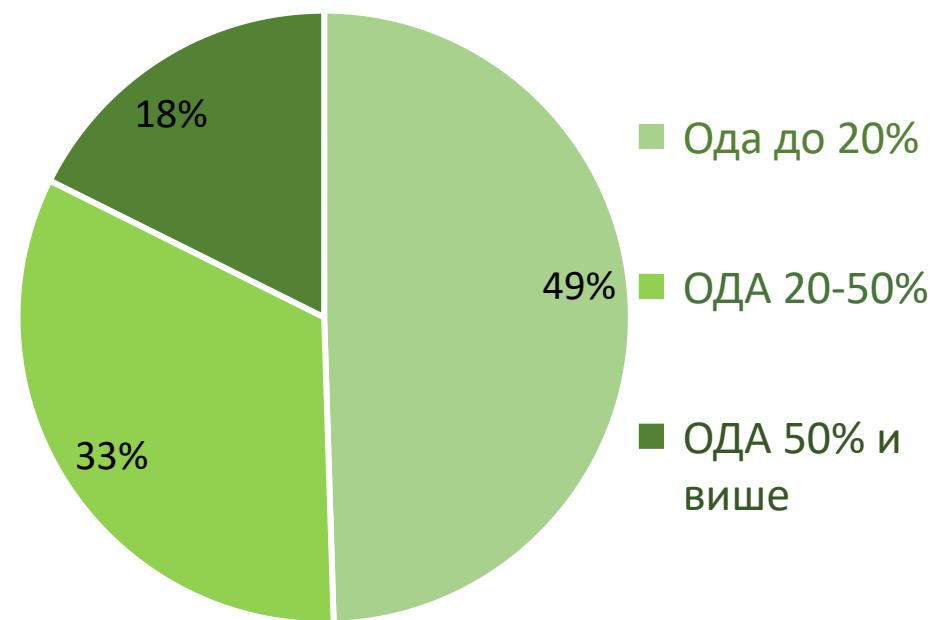

ПГ која обављају ОДА

Број ПГ који имају у ОДА

Значај ОДА у укупним приходима ПГ

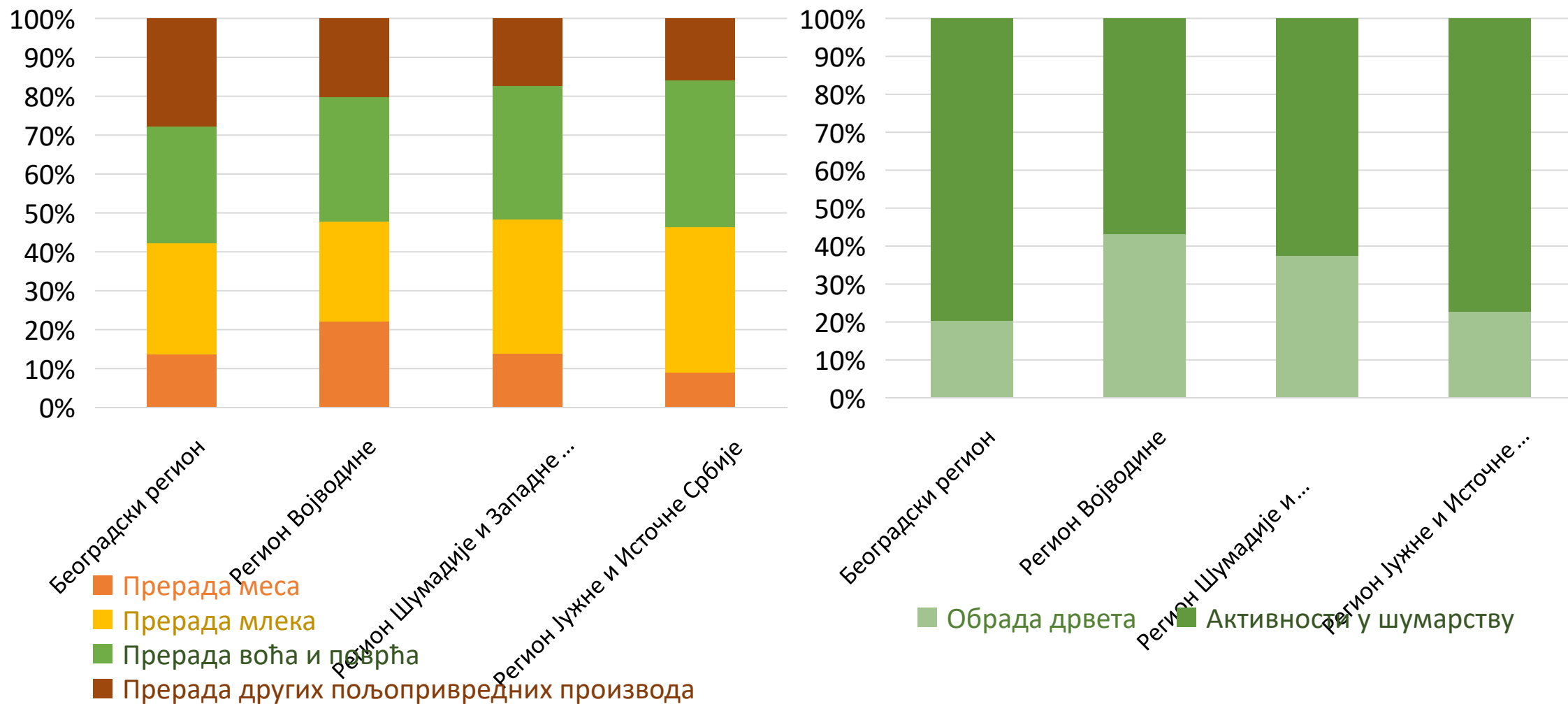

ОДА по врстама

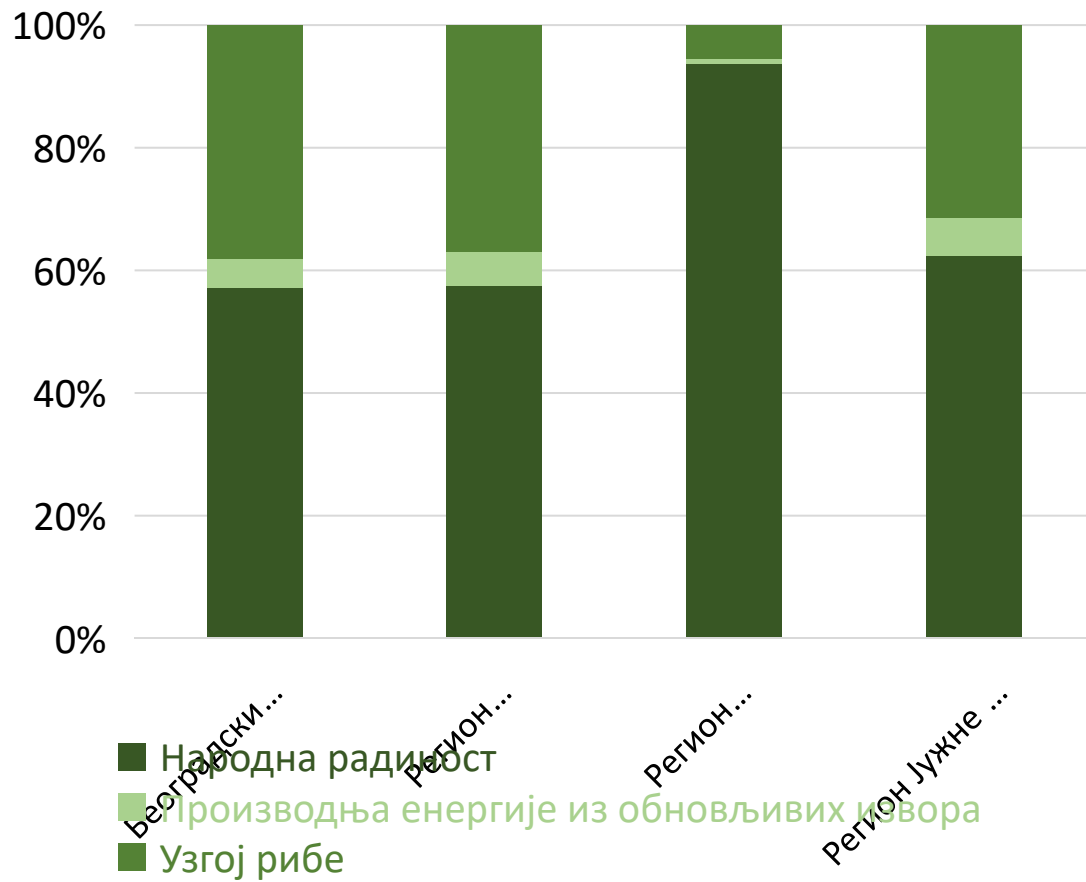

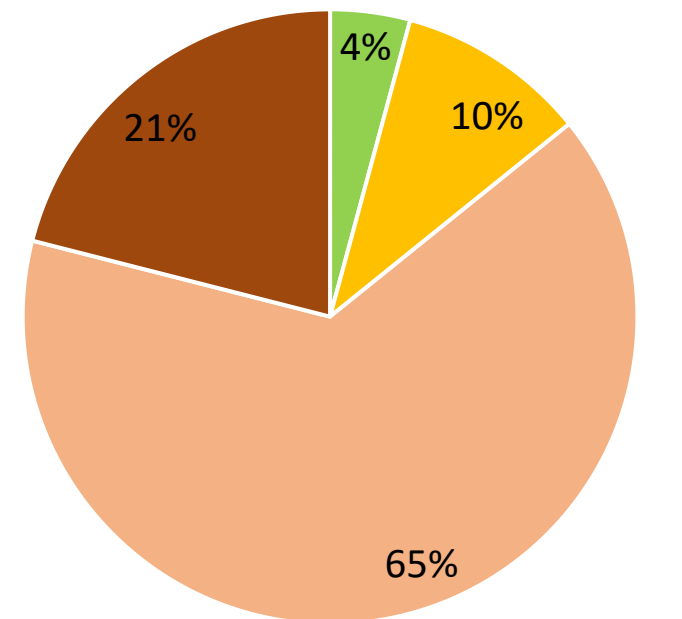
Структура ОДА по регионима

Структура ОДА по регионима

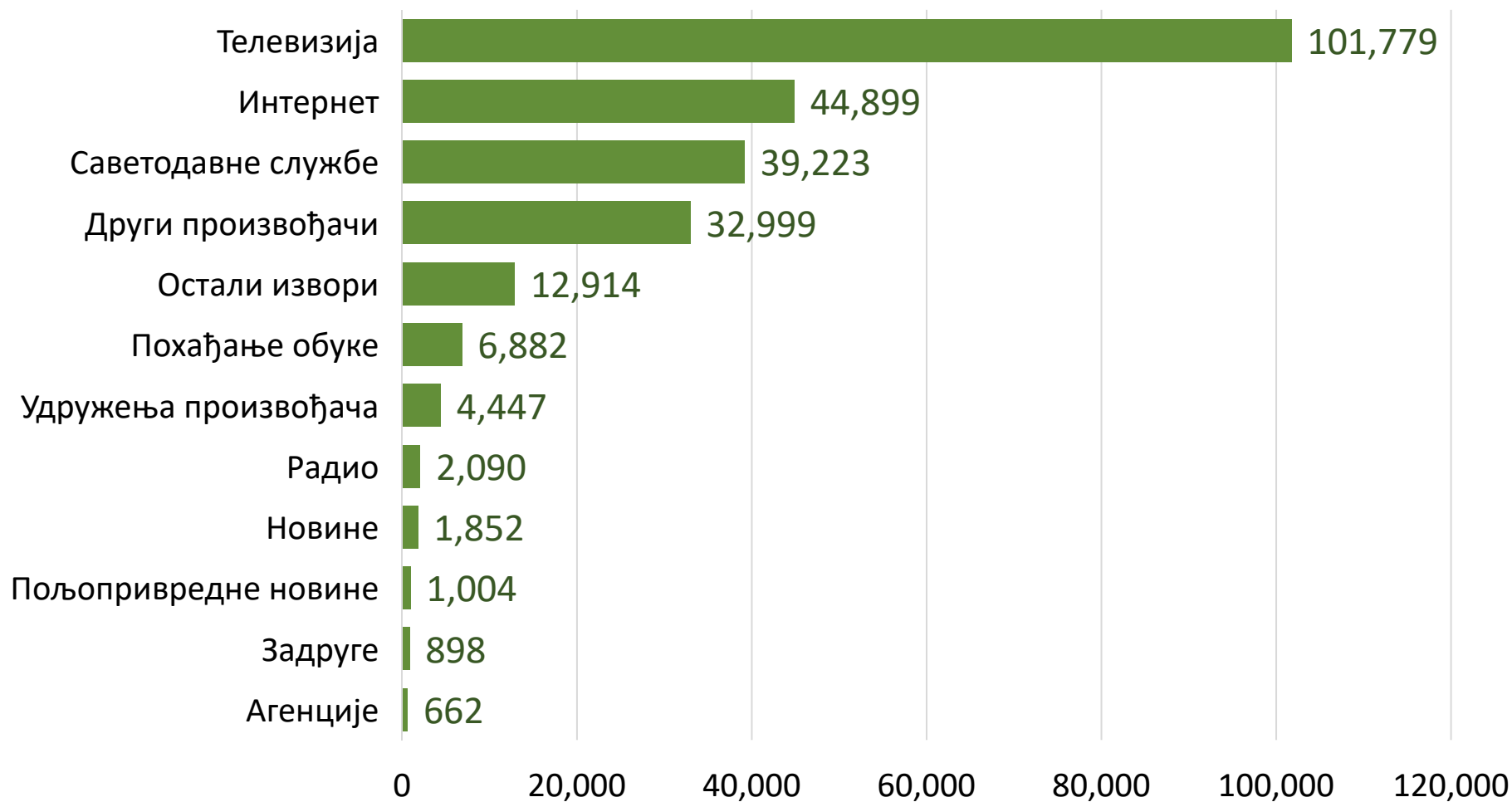
Структура туризма по регионима

- Београдски регион
- Регион Војводине
- Регион Шумадије и Западне Србије
- Регион Јужне и Источне Србије

Информисаност и општа економска писменост менаџера газдинства и чланова газдинства

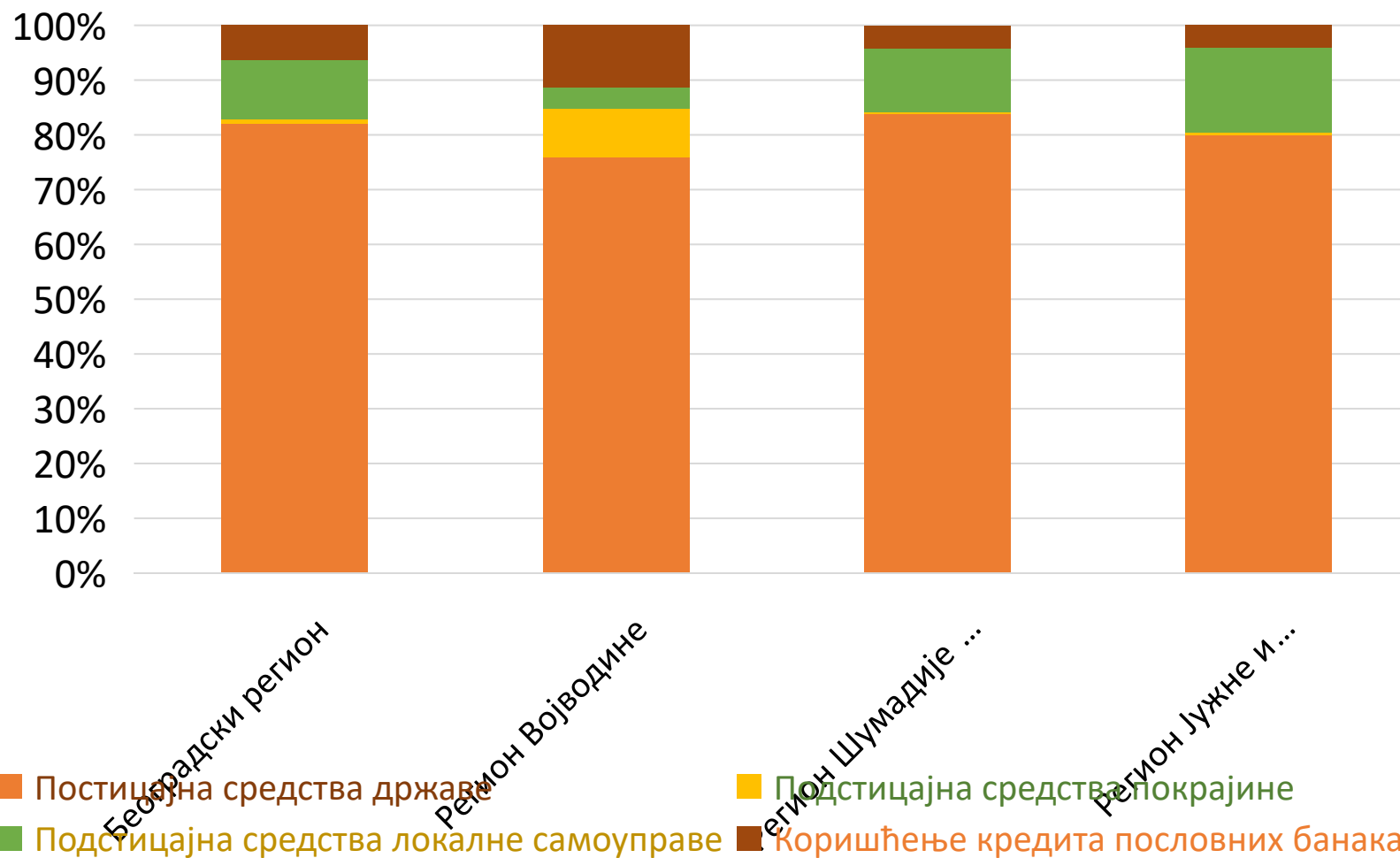

Коришћење подстицајних средстава и кредита пословних банака по регионима

	Београдски регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије	РС
Постицајна средства државе	4.691	7.001	73.387	37.700	122.779
Подстицајна средства покрајине	40	820	282	197	1.339
Подстицајна средства локалне самоуправе	616	355	10.219	7.292	18.482
Коришћење кредита пословних банака	366	1.048	3.648	1.931	6.993

Коришћење подстицајних средстава и кредита пословних банака по регионима

ЗАКЉУЧАК

- **Структура:**
 - 10% мање ПГ у односу на 2018. годину, смањења и у броју КПЗ, УГ и ГРЈ
 - 99,61% чине породична газдинства
 - Непромењено стање код стручне спреме – 95% менаџера стекло знање из праксе
- **Економска снага:**
 - СО/ПГ се повећао за 37%
 - Највећи број ПГ спада у најниже економске класе
- **Продаја и маркетинг:**
 - 80% ПГ продаје сопствене производе, што је за 30 процентних поена више него у 2018.
 - Већину укупног прихода ПГ остварују продајом производа из основне пољопривредне активности – биљне и сточарске производње
 - Половина ПГ сматра да из осталих доходовних активности стиче до 20% укупних прихода, што значи да ове активности немају значајан утицај на укупне приходе